

KAPITTEL 1.

Dette var lenge før det ble lagt asfalt på hovedgata i småbyen. Det var dengang bøndene fra omlandet sjølv kjørte rundt og leverte mjølk i små, skranglete jernspann til de familiene som hadde så sikker inntekt, at de kunne gjøre avtale om levering. Små rappe fjordinger og tunge dølahester tok seg fram med fulle kjerrer gjennom smug og kroker. De kunne høres på lang lei, for smugene var brolagt med små rundsteiner. Andre bønder med en mer rasjonell legning leverte mjølka i femtiliters junger til koner som hadde skaffa seg et utkomme ved å innrette et av husets rom til mjølkebutikk.

I de bratte bakkene i byens utkanter stoppa hestene opp og la fra seg hauger med dampende pærer, men disse fikk ikke ligge lenge før det kom ei kone med kost og feiebrett. For rundt de små kvite husene var det gjerne små hager der det sto rips og stikkelsbærbusker som trengte gjødsel.

Det var ikke så mange år siden de første bilene hadde kommet til byen. Gamle "By-buden" var i besittelse av en høy Ford som hadde tjent som sjukebil i Frankrike under den første verdenskrigen. "Strykern", som vaska og strøyk tøy for "de fine" i byen, hadde en åpen Chevrolet hvor han kunne plassere tolv skipssekker med skittentøy hvis han surra dem godt. Den skaffa ham en betydelig anseelse i byen, men også mye ergrelse, nykkete som den var, og tung på sveiva. Lenger nord i byen var det også to, tre bileiere. Og den nye presten hadde bil. En innelukka en, og den kunne kjøre fortere enn alle de andres.

Småungene på Bråtan var slett ikke uvante med biltrafikken i Jørnsebakken, og lille Eirik, som nettopp hadde vært hos madam Katrine og kjøpt et dobbeltstekt brød og to liter skumma mjølk ble stående pent på gatekanten og vente, da han så at prestebilen kom hostende gjennom det trange smuget ved huset til mor Angell. Der fikk han også øye på leikekameraten sin, Hans, som kom løpende mot ham, litt etter bilen. Da skreik det stygt i bremsen og prestebilen sto bom stille nesten med det samme. Ut jompa presten løp etter Hans, fikk tak i øret og vrei rundt.

- Jeg skal nok venne deg fra å henge fast på biler, din lille tater, freste han. Råbøljet som Hans remja ut kunne høres over hele Bråtan, og nysgjerrige huer stakk ut av mange vinduer. Eirik sto stum og måpte. Men der kom tante Kristiane haltende. Ho hadde sett hele opptrinnet fra kjøkkenvinduet sitt, og nå var ho arg.

- Jeg så nok hva som foregikk her. Hansemann hadde ikke i sinne å henge seg på bilen. Han ville bare løpe bort til Eirik der. Den ellers så sindige Kristiane stampa stokken sin i gata for å gi ordene ettertrykk. Folk kom til og stimla sammen om den sinte kona og den etter hvert noe spakere prest. Men han holdt på sitt, og hoppa til sist inn i bilen sin og trilla videre uten å be om unnskyldning.

Få minutter etterpå hadde Eirik og Hans glømt det hele. De tassa oppover steintrappene mot Eiriks hus. Så snart de hadde levert fra seg brødet og mjølka, ville de gå opp til Bråtadammen og seile med den fine båten som onkel Kristian hadde laga til Hans.

Eiriks mor talte opp de 54 ørene han hadde fått igjen på den krona ho hadde sendt med ham, og sukka tungt. Ho var i sjuende måned med det femte barnet. De to små fikk hver sin brødleiv med margarin og sukker på, og noen formaninger om ikke å gå høyere opp i åsen enn til Bråtadammen. Så klatra de oppover. Hans med den fine to-masta seilbåten og Eirik med et stykke bakhunved som han fant nede i vedskjulet. Han hadde også med seg den splitternye blåmalte spaden som han hadde fått på fireårsdagen sin forleden. Bråtadammen var 10-12 meter lang, ikke breiere enn at de store guttene og jentene kunne hoppe tvers over de fleste stedene, og ingen steder dypere enn til knærne. Rundt den var det bare nakne åsrabber. De to kunne se det meste av byen under seg, og fjorden i mange mils lengde.

De hadde dammen for seg sjølv i dag, for det var på den tida da de store guttene var i gang med morellsalget på dampskipsbrygga, og de større jentene måtte vel være hjemme og hjelpe til med ripsplukking og luking i hagene. Det var ingen vind til å fylle seilene på den fine båten de hadde med, men det gikk greit å skubbe den avsted med en pinne. De leika at det var fjordbåter de hadde, og Eirik var skipper, liksom faren sin. Hans ville være fyrbøter liksom sin far. Det gikk vel en time eller mer, så fant de på at de ville gjøre dammen dypere, og det mente det kunne la seg gjøre ved å fylle mere jord på demningen der det flomma over. Eirik hadde jo sin fine spade med, men Hans var nok litt for sterk, for den brakk nesten med det samme han fikk begynt. Da satte Eirik i med å gråte. Den fine spaden som han nesten ikke hadde brukt.

- Ikke grin da vel. Jeg kan godt betale'n, sa Hans.

- Du ha'kke noen penger vel, snufsa Eirik.

- Det har jeg det så, du kan få en femøring a mæ når vi kommer hjem.

Eirik svelga resten av gråten. En femøring var ikke så dårlig.

- Hvis du gir meg en av kobber så?

En femøring kunne brukes til så mye. Hos Katrine kunne han få en karamell og en nippetipp, eller en hel kjærlighet på pinne, eller ei fersk hvetebolle. Det var mye han kunne få for en femøring. Men han visste så godt at han ikke kom til å gå til Katrine med den. Han ville legge den i strømpefoten sin, og gå med den resten av dagen. Så ville den bli skinnende blank, og så

kunne han ha den å se på tidlig om morgenen når alle de andre sov. Når det var bare han og fuglene ute i hagen som var våkne.

- Har du en femøring da? spurte han tvilende.

- Nei, men jeg kan få en av morra mi, mente Hans.

De stabba nedover åsen igjen. Og det var riktig nok, Hans fikk to femøringer. En av kobber til Eirik, og en av jern til seg sjølv. De gikk til Katrine, og Hans kjøpte ei hvetebolle som han delte i to, og de åt den mens de kikka på alt det andre gode som Katrine hadde i glassdisken sin. Eirik knyttta hånda godt om mynten sin for ikke å falle i fristelse.

Om kvelden hadde han vanskeligheter med å sovne. Han hadde fortalt mora si om spaden og femøringen, og ho hadde sagt at han var ei ordentlig lus. Nå angra han bitterlig. I morra skulle han si omforladels, og kanskje gi femøringen tilbake, enda den hadde blitt skinnende blank. Broren, Jan Fredrik, som lå i den andre enden av senga hadde sovna for lenge siden. Og storebroren Fritjof, som hadde seng for seg sjølv sov også nå. Nesten alle fuglene utafor hadde slutta å synge, så de sov nok de også. Men mora var våken, for han kunne høre at symaskinen tukkedura nede på kjøkkenet.

Eirik kunne også høre at noen banka og banka på ei dør, men det kunne ikke være hos dem for så hadde vel mora åpna. Han reiste seg i senga å kikka ut av det åpne vinduet. Det var stadig nokså lyst ute, og han så en tjukk mann som sto å dundra på døra nede hos Hans. Så; der gikk vinduet i soverommet deres opp, og han kunne høre at mora til Hans spurte hvem det var. Mannen som hadde banka sa et rart navn som Eirik ikke kjente, men nå gikk han et skritt tilbake, og da kjente Eirik ham. Det var han som hadde vridd øret nesten av på Hans før på dagen. Han sa noe om at han var lei seg for det i formiddag, og han ba om å få snakke med Hans. Han måtte ha tilgivelse, sa han.

Eirik visste ikke riktig hva det var for noe, men mora til Hans visste det nok, for ho sa at han måtte vente med den til i morra. Ho ville ikke vekke ungen nå, sa ho. Det ble sagt mye mere også som Eirik ikke forsto, men tilsist sa mannen at han kom igjen neste dag, og Hans skulle få bli med ham på en biltur. Mora til Hans sa at det kunne han gjerne, og så sa de godnatt og mannen gikk ned gjennom det bratte smuget mot Jørnsebakken.

Eirik krøyp inn under teppet igjen. Skulle Hans få lov til å sitte inne i en ordentlig bil? Så var han verdens heldigste gutt. Eirik var så misunnelig at alt ble violett når han lukka øynene.

Neste dag begynte som de fleste andre dager på Bråtan. Konene gikk til vannposten med sine sinkbøtter og fikk seg dagens første sludder, og

rimelig:nok var det nyprestens nattlige besøk som var hovedemnet. De store guttene løp til brygga for å selge moreller på formiddagsbåtene. De store jentene hjalp sine mødre i hus og hager, og de små leika i smugene og oppe i åsen. Men Eirik lå flat under den tette ripsbusken i hjørnet i hagen og kikka i smug ned på Hans som lå bakom der skjeve doen deres og samla meitemarker i en blikkboks. Mora hans hadde fortalt ham at nypresten snart kom for å ta ham med på en biltur, men til det hadde Hans svart at han aldri i verden ville kjøre bil med den øreklypern. Av og til kikka han opp mot Eiriks hus og ropte, men Eirik bare lå taus i skjulestedet sitt. Han var sur og misunnelig på vennen. Det med femøringen hadde han tenkt mere på, og kommet til at han ikke ville gi den fra seg likevel. Ikke ennå, kanskje en jernfemøring en annen gang, for Hans kjøpte jo bare godteri for den likevel.

Men der kom jo nypresten rundt hjørnet, og han så slett ikke sinna ut idag. Det runde huet blinka mot sola og han smilte som en stemorsblomst. Da han fikk øye på Hans, skritta han rett ned til ham.

-Nu lille venn, skal vi ta en riktig lang, lang biltur sammen. Men Hans bare skulte stygt opp på presten, rota rundt i det fuktige løvet og dro opp enda en feit meitemark.

- Jæ vikke, sa han olmt.

- Så, så, sa presten. -Jeg vet godt at jeg var slem igår, men nu skal vi glemme det.

- Jæ vikke likka væl, sa Hans og reiste seg og gikk.

Men da kom mora til Hans, og presten satte henne inn i sakens gang. Så prøvde de begge og overtale Hans til å bli med, men han var sta og bare glodde i bakken og sparka sand så føyka sto som ei sky om beina. Begge de voksne fortsatte å mase, og til sist løfta Hans litt på huet og sa.

- Hvis han Eirik får værre me så.

Mora forklarte at Eirik var bestevennen til Hans, og at han bodde i huset like ved. Det syntes presten var helt i orden, og mora til Hans ropte på Eiriks mor helt til ho kom ut på balkongen. Det ble litt snakk fram og tilbake og Eiriks mor ropte på ham for å se om han var rein nok for en presteskys, men det var for seint. Eirik var alt over stakittgjerdet og i lange byks nedetter den knuddrete bakken mot Hans og prestemannen,

Det var et stort og høytidelig øyeblikk da presten åpna bildøra og de to småpjokkene kraup inn og satte seg i baksetet. Dessverre var det ingen store gutter tilstede i Jørnsebakken, men søstra til Eirik og to andre store jenter så dem i alle fall. Det kilte i Eiriks mage da de begynte å trille, og han tviholdt

seg i ei reim på bildøra. Hans tok det roligere, enda han heller ikke hadde vært inne i en bil før.

- Kanskje vi kommer til Moss, hviska han inn i Eiriks øre. Presten kjørte pent og sakte idag. Forbi tollbua og oppover mot torget. Så langt hadde de begge vært før, med mødrene sine, men så kjørte de inn i det ukjente. Utafor et veldig høgt hus stansa presten bilen, og han spurte om de visste hva det var for noe. Eirik tenkte at det kunne være en skole, men han sa ikke noe. Hans hadde fått øye på alle de fine blomsterbeddene med kors på, så han sa,

- Det er kjerka.

- Du har rett i det, vennen min. Men det heter kirken. De kjørte videre gjennom byen og Eirik vinka til alle som gikk eller sto i gatene, og det var noen som vinka tilbake. Så kom de fram til fjorden igjen et sted hvor sundet var veldig trangt.

- Nu er vi helt ved festningen, sa presten, og ved ei brygge stansa de igjen og der sto det en riktig levende soldat med gevær på skuldra. Presten pekte og viste dem kanonene på holmen og i åsen bak dem. De hadde så ofte hørt kanonene når det ble øvelsesskutt med dem, og de hadde sett spruten av kulene som tok vannet rundt skivene det ble skutt mot. Nå hadde de også sett kanonløpene der kulene kom ut.

De kjørte videre og tilbake samme vegen. Hele tida var presten blid og snakka snilt til dem. Hans svarte bare kort og Eirik sa ingen ting. De stoppa på Lehmansbrygga, og der tok presten fram et kremmerhus og bød dem sukkertøy. Eirik valgte seg et stort rødt et. Hans hadde så svarte fingre at han ikke fikk lov å ta sjølv, men presten ga ham et gult et. Derpå åpna presten bildøra og sa,

- Takk for turen , gutter,

- Værsågod, svarte Hans. Eirik sa ingenting, men han ble veldig glad, for nettopp da kom morellguttene slengende med korgene sine. De stoppa opp og glodde stort på de to smårollingene som hoppa ut av bilen og gikk med verdige skritt mot kiosken til Tuste.

- Har dere kjørt med bil? peip Fregne-Roy.

- Hvor har dere vært henne a? spurte storebror Fritjof.

- Rundt i hele væla, svarte Hans. Han tok det gule sukkertøyet ut av munnen og så på det. Så putta han det inn igjen.

Foto fra begynnelsen av 1920-årene. Håreik sitter i midten, Ole Kristian står til venstre, Synnøv til høyre og Roald bak. Lillebror Bård var ikke født ennå.

KAPITTEL 2

Eirik hadde ei sparebøsse. Den var en brunmalt blikkboks med ei spalte i lokket til å slippe myntene gjennom. Med rød snirkelskrift sto det Tønsbergs Smørfabrik på den. Søskenene hadde også sparebøsser av samme sorten, og alle sto samla i buffetskapet. Mora hadde malt forbokstavene til ungene under bunnen, men Eirik behøvde aldri vende boksene for å se etter den store E-en. Han kunne bare løfte. Det var han som hadde den tyngste. Det var ikke bare jern og kobber han hadde, det var også mye blank nikkel med høler i. Bøssene til Jan Fredrik og Fritjof var mye lettere enn hans, enda de var morellgutter begge to. Og i bøssa til Helene var det nesten ingen ting, enda ho solgte liljekonvaller og ofte tjente penger på andre måter også. Lillebror hadde ikke noen pengeboks, men det var ikke så rart, for han var ikke mer enn tre år, og stabba bare rundt og gikk i veien for andre, eller satt på fanget til mora og sutra.

Idag var Eirik aleine i annen-etasje, så han henta pengeboksen sin og tømte innholdet ut over sengeteppet. Snart var han sju år, og han kunne godt telle penger, men det var lettest når han var aleine så ingen kunne forstyrre ham. Se der lå forresten den blanke femøringen som han hadde fått av Hans for lenge, lenge siden. Han hadde beholdt den, og pussa den av og til. Det hadde aldri blitt til at han hadde gitt Hans noen jernfemøring isteden heller, ikke ennå. De hadde ikke snakka om det siden. Kanskje Hans hadde glømt det også. Etter sommerferien skulle de begynne på skolen begge to, de grudde seg litt for det. Det skulle være så mange sinte lærere og frøkener der. Det sa iallfall de som gikk på skolen. Mora sa at det ikke var sant, men ho kunne vel ikke vite det så godt som dem som gikk der.

31 ettører, 16 femører, sju tiører, fire femogtjueører, to femtiører og to blanke kroner. Seks kroner og trettitre øre hadde han. Pengene rasla opp i boksen igjen, og han satte den tungt fra seg på plassen i buffetskapet. Det var godt å være rik.

Det var søndag formiddag og ute var det kaldt, for det var vinter. Men snø var det ikke. Faren var hjemme idag, så det var best å holde seg her på soverommet. Nede i stua kunne han så lett komme til å være i veien for faren. Han skulle jo gå fram og tilbake på golvet hele tida, for nå var det ikke jakttid lenger, og så kunne han ikke gå ut i skauen å skyte harer om søndagene.

Fritjof var også jeger. Han jakta på ekorn sammen med de andre store guttene oppe i Brunskauen. De hadde spretterter. Tro om han kunne få låne spretterten til Fritjof ei lita stund i dag? Så kunne han også ta seg en tur på jakt? Det gikk vel an å spørre? Det tromma på vinduet, men det var bare en kjøttmeis som satt og spiste av kitten. En sånn en kunne han da godt skyte,

det var nok ikke så lite mat på den skrotten, så mye kitt som den hadde spist i vinter? Fritjof var på kjøkkenet kunne han høre, så han gikk ned og spurte, men fikk ikke svar engang. Fritjof satt der bare med hue i hendene og pugga salmevers. Han fikk prøve en gang til:

- Fritjof, kan jeg få låne spretterten din idag? Jeg skal på jakt. Fritjof så surt opp. Han var alltid sur når han måtte gjøre lekser. Nå åpna han munnen, og Eirik var alt på vei bakover.

- Vent litt! Eirik stansa. Det lød som han ikke var så sursinna likevel.

- Du kan få kjøpt spretterten min for femogtjue øre. Du skjønner, jeg kan få kjøpt snabelskøytene til han Johan for ei og ei halv krone, men jeg mangler akkurat femogtjue øre. Gjør det da vel!

Eirik kom i knipe. Det var en fin sprettert, men han pleide ikke kjøpe noe. Han tenkte seg om. Det kunne jo hende at strikken brast, eller enda verre, emnet kunne spjære. Så hadde han ikke noen sprettert mer, og heller ikke seks kroner og trettitre øre. Nei. Men med ett fikk han en god ide.

- Du kan få låne tjuefem øre av meg, og så kan jeg låne spretterten så mye jeg vil helt til du gir meg igjen tjuefemøringen.

- Ålreit, sa Fritjof. - Kom me penga. Spretterten ligger i bryggerhuset, på hylla bakom rulla.

Støvler, lue og en vott. En sprettert-jeger kan bare ha en vott, så klart.

- Mor.; Kan jeg få noen erter av deg? Jeg skal på jakt.

- Skal du det, Eirik? Du kan ta ti gule erter i posen på benken der. Og glem ikke skjerfet ditt. Det er kaldt ute. I gangen hang det to stivfrosne harer med granbar stappa i buken. Eirik mente at han også måtte bryte granbar, men han kunne jo skyte viltet først. Når han tenkte seg om så var han visst ikke så veldig god sprettert-skytter, for det var ikke så mange ganger han hadde fått prøvd seg med det våpenet. Han prøveskjøt tre erter mot hjertet i dodøra, uten å ramme døra i det hele tatt. Det var ikke så oppmuntrende, men han kunne ikke stå og sløse bort ammunisjonen på den dumme dodøra, så han rusla så saktelig oppover mot Gressplen. Der pleide det ofte sitte dompaper i kirsebærtrærne til maleren Peters. Dompaper er et edelt vilt som foruten kjøttet også har fine fjør til å ha i lua.

Men akkurat denne dagen var det ikke noen dompapper i kirsebærtrærne, og ikke noen andre fugler heller. Han fraus på beina og på den vottelause høyrehand. Det var nok best å gå hjem å hente den andre votten likevel. Men nettopp som han skulle gå inn hørte han et lite "kvirrevitt, kvirrevitt".

Da krøka han seg sammen og sneik seg sakte mot det gamle morelltreet i den øvre hagen. Det var derfra lyden kom.

Se; På den store greina som pekte mot Aronsens uthus satt det en stor, feit kjøttmeis. Eirik klemte hardt om pløsa. Han kjente den runde, dødbringende erta mellom tommel og pekefinger. Men han måtte ha bedre skuddhold. Fire meter fra meisen stansa han og seg ned i knestilling. Fuglen satt like rolig, med huet godt ned trukket ned i halsen. Eirik stramma strikkene så mye han kunne og sikta til han hadde fuglen midt i Y-en. Så slapp han.

- Hva? Den stupte ned i det frosne lauet. Hadde han truffet? Den lå jo der og baksa bare litt med den ene vingen. Eirik ble helt stiv. Det ilte rundt og rundt i magen hans. Så løp han fram og løfta fuglen forsiktig opp på den tjukke greina der den hadde stått, men den gled bare ned igjen. Han prøvde igjen, holdt den i hånda si og sa:

-Fly, fly! Det rant litt blod fra det ene ødelagte øyet og det sitra i den lille kroppen. De tynne beina retta seg ut og det hele øyet lukka seg sakte.

Gråten kom først i små fortvilte hikst. Han hadde drept en fugl. En av de små som hver dag satt og tromma så muntert på vinduene. Kanskje det var "Tertitten"? Den som hadde kommet seg inn i stua en dag da mor lufta, og som han sjøl hadde åpna døra for. Da hadde den kvitra så glad. Nå var den død. Helt død. Aldri mer skulle den fly omkring og kvitre. Tårene silte og nesa rant, han hulka høyt. Et vindu i annen etasje sprang opp, og Eirik hørte farens hånlige latter:

- Hva er du for en svekkling? Er det noe å stå å tute for? Se å komme deg inn, du blir aldri noen jeger.

Faren hadde sett det hele fra vinduet, og han lo av ham. Der kom mora og søster Helene også. Det ble nok skjenn å få, og det hadde han godt av. Men mora skjente ikke. Ho var visst forbausa over at han hadde fått ram på fuglen. Ho sa bare at han skulle gå inn og varme seg, og så samla ho opp votten og spretterten. Søstra tok fuglen. Nå kunne ho og venninnene leike begravelse igjen, sånn som de hadde gjort i sommer da den tamme kråka til Østermann døde. Ho visste at Ada hadde en fin skoeseke med stjerner på som de kunne bruke til kiste. Men blomster måtte de nok nappe fra pottene i vinduet denne gangen.

KAPITTEL 3

Eirik hadde aldri vært noen syvsover, men det var ikke ofte at han våkna så tidlig som klokka fire. Det var helt lyst ute, men stå opp kunne han ikke, for dersom han kom til å vekke noen av de andre kunne det bli skjenn å få. Vekkeklokka sto borte på moras kommode og tikka høyt og jamt, men viserne flytta seg bare så sørgelig smått. Det nytta ikke å prøve på å sove mere, for det var en stor dag idag. Han fylte sju år. Det var det året da skolegangen tok til. Et viktig år. Storebror Fritjof hadde brukt de første morellpengene sine til å kjøpe seg ei ny skoleveske av lær, og Eirik hadde arva den gamle grønne lerretveska hans, så den saken var grei. Penal hadde han også, med tre rom og lokk til å dra ut. Det var sprekk i lokket, men det gjorde ingenting, for det var limt med skikkelig snekkerlim.

Kanskje det ikke ble så stas med fødselsdagen likevel, for alle folk var så opptatt av noe helt annet som skulle skje denne dagen. Han hadde nok dumma seg godt nede hos Katrine igår da han skulle kjøpe mjølk. Det var den feite mannen til Katrine, han de kalte for Bølern, som øste opp i spannet hans, og så hadde han spurt Eirik om han visste hva for noe viktig som skulle skje neste dag. Glad og kry hadde han svart:

- Bursdan min vel.

Da hadde Bølern skratta høgt.

- Å nei da, i morra er det total solformørkelse, det er det som er viktig.

Da hadde Eirik blitt rød i hodet og lei seg, men Katrine hadde sagt:

- Gratulerer med morradagen Eirik. Jammen skal du få en iskrem nå med det samme jeg husker det.

En fin femøres is mellom to flate kjeks hadde ho gitt ham, og den var veldig god. Men det var nå ergerlig med den solformørkelsen da. Alle snakka om den og håpa på godt vær.

Godt vær, det ble det nok. Men det kunne de takke ham for. Alle snille barn fikk godt vær på bursdagene sine sa de gamle konene. Men kanskje det ikke ble fint vær hele dagen, for han hadde ikke vært bare snill hele året. Han tenkte på kjøttmeisen fra i vinter, og på den gangen han hadde brent opp riset, og på alle de plommene som han hadde pirka til seg med en pinne, enda de lå langt inne i Knutsens hage, og på eplene han hadde kvarta i hagen til Greez. Det var mange andre ting også, som det nok kunne bli skyer av, hvis Gud hadde sett ordentlig etter.

Men kanskje var det bare tull alt sammen. Kanskje det ikke ble fint vær på bursdagene til de barna som var snille , og dårlig vær på dagen til dem som hadde vært slemme. Tull, liksom det at babyene kom fra tulipanene i hagen, sånn som mor hadde fortalt ham. Han hadde ikke sett så mye som snurten av en baby da han gravde opp alle tulipanene i blomsterbedet like etter syttende-mai. Bare fått skjenn. Det var nok en annen måte babyer kom på, men ikke som Leif sa heller, at det var storker som kom med dem i nebbet sitt. Hans hadde hviska noe om en veldig grisete måte, men det var i allefall ikke sant. Det var han helt sikker på

Nå kunne han se gjennom vinduet at sola skinte på tretoppene på den andre siden av fjorden, så noe fint vær ble det da. Han sto stille opp og lista seg på tå bort til vinduet. På de øverste greinene i morelltreet begynte det å bli røde bær. Oppe hos Peters var de helt modne. Han visste det, for Martin Magan hadde vært der og stjælt et helt spann. Hans og Eirik hadde fått fem hver av ham, og da de hadde spist dem, sa Martin at "hælern va'kke bedre enn stælern" , så nå visste han det også.

Så sakte, så sakte den klokka gikk. Men det var bra at han hadde lært å forstå den. Snart sto kortviseren rett ned og langviseren rett opp, og da var klokka seks, og den skulle ringe. For alle skulle jo opp å se på den dumme solformørkelsen. Stille , stille tok han klærne på seg. Det var bra at faren sov nede, for han var så sinna om morgenen. Der sov Fritjof også. Men Helene sov i den breie senga sammen med mor. Det måtte være ekkelt, for mor snorka fælt noen ganger. I grind-senga ved fotenden av mors seng sov lillebror, han hadde sparka av seg teppet, men det gjorde ikke noe, nå det var så varmt. Jan- Fredrik sov i den andre enden av den senga han sjølv sov i. Han hadde den fineste enden. Der det var blanke messingkuler som kunne skrues av. Noen ganger fanga han fluer og andre insekter levende, og putta dem oppi kulene og skrudde dem på. Da dura det rart i hele senga. Men han fikk ikke lov av mor, så det var ikke så ofte.

Men se der; Der lå jo den fine, kvite helgebusa på stolen hans. Det var nok fordi det var bursdagen hans i dag. Ikke bare solformørkelsesdagen 29 juni 1927. Fin kvit bukse med fine kvite seler som hadde skilpaddeknapper. Endelig ringte klokka og Jan Fredrik spratt ut av senga.

- Ere fint vær? ropte han og var i klærne før de andre hadde kommet seg ut av sengene sine. Helene jamra:

- Det er alt for tidlig. Jeg vil ikke se ei sol som ikke er der. Men mor skubba henne ut. Lillebror fikk skryt fordi han var tørr.

Eirik ble harm. Mora hadde ikke engang lagt merke til at han hadde tatt på seg den fine helgebuxsa ho sjølv hadde lagt fram, og nå gikk ho ned for å

prøve å få liv i de to sovegrisene der, og for å stille fran mat på kjøkkenbordet. Ingen hadde sagt "gratulerer med dagen" til ham.

På kjøkkenet fikk de brødsørpe med melk til de minste ungene og med rugkaffe til de store. Fra vinduet hadde de utsikt oppover åsen mot Brunskauken, og der sto sola lavt over furutoppene. Den var rund og fin som den pleide være.

- Næ, se på'n Eirik a, han har pønta seg.

Det var Jan Fredrik som endelig hadde lagt merke til helgebuxsa.

- Å, gratulerer med dagen Eirik. Jeg har helt glemt at det er dagen din idag. Det må være den solformørkelsen som gjør meg så skjør. Jeg skal kjøpe jordbær til deg siden i dag, og lage pannekaker til middag, som du kan få blåbærsyltetøy på. Ho strakte seg og tok ned ei flat pakke fra fyrstikkhylla.

- Værsgo, du kan ta dem på med det samme. Det var fine kvite gummisko. Helene hadde fart opp trappene da ho ble minna om Eiriks bursdag, og nå kom ho med en ny, rød ball. Da blir alt bra likevel, tenkte Eirik og rakte tunge til sola.

Han fikk øye på Østermann som kom syngende oppover bakken.

- God morron, hilste han inn gjennom det åpne vinduet. Han hadde en bukett kvite syriner i handa si.

- Værsgo frue; Hon har vel en vasa? Nølende tok mora imot blomstene og takka.

Eirik visste godt at det ble sagt om Ostermann at han stjal blomster overalt der han kom til.

- Skal det være nogo fisk til middagen idag? Steketorsk? Flyndre? Eller finfin hvitting?

- Nei takk, Østermann, vi skal ha pannekaker i dag, for det er Eiriks fødselsdag og pannekaker er det beste han vet. Han er sju år idag.

- Nei er han Eirik sju år alt, sannelig skal han ha nogon svisker. Østermann grov i sine djupe lommer.

- Se her, Eirik, du er en flink pojk. Ta hela påsan du. En dag skal du bli med meg ut å ro.

Trallende gikk Østermann videre, sid i buksebaken.

- Huffamei, sa mora.- Den smuglerfantan. Det er vist Evensens disse blomstene. Ho satte dem i ei grå syltekrukke med blått mønster.

Da alle hadde spist kom faren inn, og ungene tøyt ut av kjøkkenet. Han hadde blitt enda mere grinete i den siste tida. Noen ganger hadde Eirik hørt at foreldrene hadde vært riktig sinte på hverandre. Særlig når de trodde at de små sov.

Etterhvert ble det nokså livlig utafor huset. Store og små barn kom bablende oppover mot åsen. I hendene hadde de sota vindusglass, og de slo seg ned på de blanke åsrabbene ovenfor Eiriks hus. Snart kom det voksne også. Gamle koner og kaller, tykke loser og tynne tollere. Aldri hadde Eirik sett så mye folk i åsen. Sjølv hadde han satt seg på den nærmeste knausen, men da han så at "Mor Grin" kom subbende sammen med "Konstane Surmunn" trakk han seg opp på ei hylle i brattfjellet. Han var ikke redd for dem, men de skulle bestandig kysse og klemme på på ham, og det var det verste han visste.

Rett under ham sto Carl Forbud og fossprata med to tollere som Eirik ikke kjente. Han hørte at de nevnte Østermann flere ganger, og Carl sa at nå måtte det gjøres noe. Men der kom jo Østermann, og da snakka de ikke mere om ham, men skulte stygt. Han brød seg vist ikke om det, for han hilste flirende og sa "Godagen, tørt vær idag" og gikk litt lenger opp i åsen og begynte å synge viser. Carl snakka høgt igjen, men nå var det om solformørkelsen. Alle omkring ham hørte etter , for Carl visste alt om alle ting. At det var 1 år siden forrige totale formørkelse, og at det ville gå 18 år til den neste. Så dro han et ur opp av lomma si og ropte:

- Tre minutter igjen.

Eirik åt svisker og spytta steinene nedover fjellet. En av dem spratt bort i Carls nakke og han vendte seg irritert, men i det samme gikk det et sus gjennom folkene. Det hadde blitt et lite grått skar på den ene ende av sola og sakte, sakte åt det seg større. Til sist var det nesten ikke sol igjen og det ble nokså dunkelt. Det syntes Eirik var litt uhyggelig og trakk seg opp til mora som sto sammen med Hulda og noen andre koner. Fuglene slutta å synge da sola ble helt vekk, og noen småunger begynte å gråte, men om litt ble det igjen en liten solsnipp å se, og alle ble glade. Da gikk Eirik tilbake til fjellhylla si for å spise sine svisker i fred. Carl Forbud og tollerne snakka om Østermann igjen. Carl Forbud sa:

-Noe må gjøres før han ødelegger hele sørstranda. I fengsel med ham!

Det var nok ikke mange som likte Østermann, enda han ga bort svisker, og kanskje lot noen få være med ut og ro.

KAPITTEL 4

Den sommeren rant av sted som de andre hadde gjort det. På Sprostranna hadde Eirik lært å svømme under vannet, og han kunne nesten svømme riktig også.

Det var en varm og god sommer, men innimellom hadde Eirik kribblemage, for det nærma seg stygt den dagen han måtte begynne på skolen. Et par ganger hadde han sammen med Hans vært helt oppe ved torget for å ta styggedommen i øyesyn. Og huff, og huff. Høy og lang og grå lå den der med maling på alle de nederste vindusrutene. De store barna kalte den for "slaveriet", og de sa ordet med gru i stemmen. For sikkerhets skyld holdt Hans og Eirik seg på den andre sida av torget, og de raska seg snart sørover til tryggere trakter.

Men dagen kom og de tassa avsted, de to, hand i hand. Hans hadde splitter ny ransel på ryggen med ingenting i, og på huet satt ei ny matroslue med sløyfe. Eirik hadde den grønne lerretsveska etter bror Fritjof flat under armen, og på seg hadde han sitt fine kvite fløyelstøy. Litt kort, og litt trangt, hadde det blitt etterhvert, men helt og pent.

Oppe ved slakterbutikken hendte det noe. En mager gutt på deres egen størrelse kom farende ut fra en gårds plass som hadde et høyt stakittgjerde mot gata. Før de fikk summa seg hadde han nappa matroslua av huet på Hans, og han klarte å komme seg inn porten og låse den.

- Kom me lua mi, ellers får'u juling, skreppa Hans og røska i porten. Men den fremmede gutten triumferte der inne. Han kasta lua høgt opp i lufta, og han trilla den i støv og hønsemøkk. Kalte gjorde han også:

-Kvitlugg og Sidbuks, dumme sørstrandinger. Men Hans kviterte:

- Du a, di dumme høne med rødt skjegg under låret.

Da kom det en gammel, tørr mann ut fra det store grå huset der inne.

- Nei, nei nei. Hva er det du gjør nå da, Ørnulf? Han tok lua fra gutten og børsta den godt før han kom ut og ga den til Hans.

Litt etter var de framme ved skolen og gikk trøstig inn i gården med det høye plankegjerdet mot torget og rundt om den sandstampa gårdsplassen. Det hadde ikke kommet noen andre, men det gjorde ikke noe, for det var ei drikkevannsfonte som de kunne sprute fra, og mange kroker og kriker de kunne utforske. I et hjørne av gården var doene. I fellesskap stava de at det sto PIKER på ei dør, og GUTTER på ei annen. Og så var det ei dør som det sto et helt umulig navn på, men det begynte på P. Eirik forsto at det måtte være pissern som de store brødrene snakka om.

Snart kom det flere inn i skolegården. De fleste var bleike og hadde morer med seg som de klamra seg til. Gutten som hadde tatt lua fra Hans kom også. Han hang fast i den gamle mannen og gråt bitterlig. Plutselig ringte det iltert i ei klokke og alle stema mot ei brei steintrapp der det sto en alvorlig mann på det øvre trinnet. Noen hviska at det var "Bestyrern " Litt nede på trappa sto det noen damemennesker som prøvde å se snille ut. Det var nok "frøknene.

"Bestyrern" ropte opp navn og "frøknene" ordna ungene i to rekker. Hans og Eirik tviholdt i hverandres hender.

- Hans Kristian Angell! Det kom en liten svak lyd fra Hans og ei "frøken" kom og dro i ham.

- Du skal i klasse A, sa ho og halte ham frametter og litt til siden. De to små beholdt det faste nevetaket og Eirik ble slept med. Like foran dem i rekka sto det en "filister" de kjente litt fra før. Han het Ottar og var nokså snill. Nå gråt han, men ble visst litt glad da han så to han kjente bak seg.

- Eirik Stormo! Tre ganger åpna Eirik munnen før det kom et lite kny.

- Du skal i klasse B, over i den andre rekken, sa "frøkena" og prøvde å få ham løs fra kameraten.

- Vi ska gå sammens,vi, forsøkte Hans.

- Nei, dere skal nok ikke det, sa "frøkena" blidt, og sleit dem fra hverandre. Da kom skrekken for alvor. Eirik sansa ikke mye av det som foregikk, men fornemte at den rekka som Hans sto i begynte å gli oppover steintrappa og videre opp ei evindelighøy tretrapp. De små ble liksom sugd inn i det glubske, grå huset. Noe etterpå begynte også den rekka han sjølv sto i å bevege seg, og han ble skubba oppover noen helt andre trapper og inn gjennom ei dør det sto et 6-tall på.

Frøken hadde kort, kommunefarga hår og to store blå øyne i et rundt hue. Ho sa at de kunne sette seg hvor de ville, for ingenting var nøye idag. De fleste fant seg en plass, men Eirik ble stående borte ved døra til "frøkena" kom og leide ham bort til en pult der det bare satt en. Og det var gutten som hadde tatt lua til Hans. Han satt ytterst på benken og tørka vekk tårer med et søkkvått, rødrutete lommeørkle. Da alle hadde fått plass gikk frøken fram til den svarte tavla og tegna en rev og en hare og en elefant og fortalte et lite eventyr om dem. Etterpå gikk ho rundt og delte ut blyanter og kladdebøker. Utenpå kladdebøkene skrev ho navnene til den som eide boka, og sa at ho gjorde det for å lære hva allesammen het. Da ho var ferdig med det, skulle de sammen synge "Bæ bæ, lille lam," men det var bare ho sjølv som fikk det til. En gutt med store violette bollekinn satt på benken foran Eirik. Han snudde seg og sa at han het Bosse, og at han bodde bare 177 skritt fra skolen, og at han trodde at frøkna var snill. Han babla også mye mere helt til frøkna sa at nå måtte han være stille ei stund.

Lue-stjæler-gutten hadde holdt opp å snufse, og da frøkna sa takk for idag, og at nå kunne de gå hjem, spurte han Eirik om de ikke kunne gå sammen hjemover, og kanskje leike litt i gården hans hvis bestemora sov middag. Eirik nikka til det, og de tassa sørover. A-klassen hadde visst gått alt, i alle fall var ikke Hans å se. Ørnulf hadde en veldig spennende gård med flere hemmelighetsfulle hus og uthus og en diger søppelhaug bakom et plankegjerde. Bak et stakittgjerde var det også en stor frukthage som hørte til huset, men den var det forbudt å gå i. Likevel lista Ørnulf seg inn i den og kikka inn i et vindu. Like stille sneik han seg tilbake og sa fornøyd at bestemora sov som en kampestein. Og det var bra, for så kunne de sparke ball på den andre siden av huset. Han sa også at bestemora var veldig slem, men bestefaren var snill. Han bodde hos dem, fordi mora hans var død for lenge siden. Faren hans bodde i Oslo. Av ham fikk Ørnulf mange fine ting .

De snuste rundt i uthusene for at Eirik skulle bli kjent, og det syns han var spennende. Det var tre doer og et stort vedskjul. Det var også noe Ørnulf kalte "Værste" som var fullt av jernting og rør. Og det var et rom som kjøpmannen hadde lager i. Ørnulf visste hvor nøkkelen hang, så de var inne og kikka på alle kassene med fløtebokser, og på spekepølsene som hang ned fra taket. De måtte gå forsiktig, for det var mange spente rottefeller på golvet.

Høgt oppe i samme uthuset var det et rom de ikke måtte gå inn i for der bodde "Liket", sa Ørnulf. "Liket" var ei eldgammal kone som ikke var helt død ennå, forklarte han. Ho hadde ei nesten like gammel datter som het "Hespetre" som gikk ut og handla for "Liket" og bar inn vann, og tømte pletter ut av vinduet over i søpledynga. Ingen av dem er farlige, mente Ørnulf. De kunne godt gå opp til døra og høre på at "Liket" pusta. Eirik skulle bare gå akkurat der hvor Ørnulf tro, så knirka ikke trappa så mye.

Trappa knirka litt likevel så de stoppa ei stund på toppen. Men det var nok for seint, for ei dør føyk opp, og der sto "Hespetre" og ville vite hva de ville. Bak henne fikk Eirik øye på "Liket" som satt i senga si. Det så ut som det gule skinnet var altfor trangt til huet hennes, og det var sant som Ørnulf hadde sagt, at det lød som ho plystra når ho trakk pusten. Eirik likte seg ikke, men Ørnulf var kvikk til å finne på brukbare svar til vriene spørsmål, for han sa kjapt at de bare skulle stå å kikke ned på rottene på søppelhaugen.

- Ja-vel-ja, sa "Hespetre" og lukka døra. Så måtte de jo bort til vinduet på gangen der, og Ørnulf lirka det stille opp. Aldri hadde Eirik sett så mange store og små rotter på en gang. De vrimla der nede.

-Se, der kommer "Even Rompelaus", sa Ørnulf da ei feit rotte med bare en halv hale kom fram fra et høl.

-Og der er "Skorpe-Jonas", den som nesten ikke har noe hår.

Ørnulf kjente visst de fleste, og hadde navn på mange av dem. Eirik lurte litt på om han sto og dikta navnene der på flyende flekken, men det lød ikke sånn heller. Ørnulf fant et gammelt strykejern på ei hulle og sa at han ville knuse ei rotte med det, men det ble totalt bomkast og alle rottene ble borte i hølene sine med det samme. De gikk ned i gården igjen og sparka ball helt til Jan Fredrik sto utafor porten og ropte at Eirik skulle hjem og spise. Jan Fredrik var sur fordi han var sendt ut for å leite etter broren sin, så han gadd ikke høre på alt det den nye skolegutten fortalte så begeistra om.

- Phøø! det er bare de første dagene det er morro å gå på skoern, sa han grettent. Men Eirik var ikke så sikker på det.

Det ble også et helt lykkelig år, det første på skolen. Frøken Holte var både snill og rettferdig og ho klarte å få skolearbeidet til å virke som en leik.

- Se, Nå kan dere både skrive tretall og stor G, og dermed er dere over det verste for de første sju årene, sa ho. Og det var det kanskje noe om. I alle fall var det en god trøst.

Det ble ikke så mye mere med Hans og Eirik nå da de begge hadde fått nye kammerater i klassene sine. Det ble Bosse og Ørnulf som ble Eirik's bestevenner.

Begge var de nok i begynnelsen noe flinkere enn ham, men han lå litt over i leik og sport. Den aller flinkeste i klassen var ei lita blid jente med dype smilehuller. Ho het Kristil og hadde benk rett overfor der hvor Eirik satt. Når de hadde tegning, løfta ho arket sitt og viste Eirik hva ho hadde laget.

Da ble han glad, men han rødma også. Det gjorde han også når ho bare smilte til ham, og det gjorde ho ofte. Mange ganger hver dag.

Ut på vinteren kunne Eirik lese så godt at han fikk låne søsteras norgeshistorie. Den stava han seg gjennom fra perm til perm og syntes at veldig spennende med de mektige kongene og de blodige krigenene.

- Næ! sa søstra. - Han Eirik kan mye mere historie enn meg, enda jeg går i fjerde.

Ho sa også at ho trudde at han var den flinkeste i klassen sin. Men Eirik visste så godt at han lå som nr. fem eller seks.

KAPITTEL 5

Sjølv om det gikk godt for Eirik det første året på skolen, så var det ikke bare glede likevel, for hjemme på Bråtan bunka det seg sammen mørke skyer. Ikke sjelden var faren full når han kom opp fra den siste turen med fjord-damperen, og det pinte Eirik der han lå i senga si og hørte foreldrene krangle nede i kjøkkenet. Noen ganger var faren litt full på fridagene sine også, og da var det om å gjøre og finne seg en krok og være så liten og usynlig som mulig til det verste var over. Det gikk ikke bedre enn at faren ble permittert fra stillingen som kaptein på fjordbåten. Han fikk halv lønn og gikk hjemme og freste dagene lange.

I det relativt fattige strøket de bodde hadde kapteinfamilien hatt en viss status som nå gled av den. Dette var det nok mest mora og de store søsknene som led under, men også Eirik merka usikkerheten og den trykkende stemningen. Penger ble det lite av. Ingen snakk om nye klær eller sko, og gaudaosten og pølsa forsvant fra frokostbordet.

Men det var bare begynnelsen på elendigheta. De klarte ikke å betale renter og avdrag på lånet de hadde i huset, så det måtte selges. Onkel Charles dro støttende til og kjøpte det, og meninga var at familien skulle kjøpe det tilbake når faren kom i arbeid igjen. Men onkel Charles var heller ingen rik mann. Han måtte leie ut huset til fremmede, og familien skulle i mellomtida bo hos farens foreldre på Nesodden. De fleste av møblene ble stua sammen i bryggerhuset, før de sist i skoleferien dro avsted.

Eirik grudde seg. Hadde det enda vært til mormor og morfar litt lenger inne på Nesoddlandet de skulle, for de var snille. Farmora og farfaren kjente han ikke så mye til, men han visste at han var sjuk, og at ho var streng. Det var første gang Eirik fikk se et sykt menneske, og det skremte ham. Farfaren var helt lam. Kunne ikke snakke engang. Bare så vidt si "pip" når han ville at noen skulle putte pipa i munnen på ham og tenne den.

Huset var passelig stort til to mennesker. Nå var de ni, og sjølvsagt var ungene alltid i veien, og de minste mest. Det ble til at de holdt seg oppe i skaubrynet hele dagen, og lekselesing ble det så som så med. Det kunne også være det samme, mente Eirik, for her var det slett ikke moro å gå på skole. Det var landsskole og de skulle bare gå annenhver dag. Frøkna var nokså gammel og hadde alt håret i en fast knute i nakken. Ho var aldri glad og blid som frøken Holte hadde vært det, og alle timer begynte og slutta med salmevers. Eirik fikk heller ikke noen venner her, men måtte ofte høre en sang om at han var sønn til Skipper Skuteløs.

Han ble sky og inneslutta, og gikk gjerne på do i frikvarterene, og ble der hele tida for å få fred. Det merka jo de andre guttene snart, og en dag han virkelig skulle på do, sperra de døra for ham. Det var ingen hjelp å hente hos søsknene, for Jan Fredrik hadde fridag og de store var på potethøsting på denne tida. Han klarte å holde seg til midt i nest siste time. Da rant han over. Kanskje ingen hadde merka noe dersom han ikke hadde begynt å gråte, men det gjorde han. Frøkna skjente litt fordi han ikke hadde bedt om å få gå ut. Ho sa også at han kunne få lov til å gå hjem, men det ville han ikke. Han slapp å gå ut i det siste frikvarteret, og hele den siste timen satt ham med hue gjømt i armkroken.

Da han litt etter de andre tusla hjemover var han nesten tørr. Seinere fikk han være mere i fred, men alt var bare grått og trist. Det eneste lyspunktet i tida han var hos farmora, var en dag da han lå på det råtne brønnlokket og speila seg i vannet. Faren kom forbi og ble tydelig forskrekka. Røska ham vekk og brukte grov kjeft. Så måtte han vel være litt glad i ham likevel?

En dag seinhøstes tok mora Eirik i handa og leide ham de få kilometerne bort til morfar og mormor. Han skulle få være hos dem en tid "for å komme seg". De hadde vel merka at han tok til å bli ussel å se på. Eirik ble så glad, så glad. Hos mormora kunne han leike med alt som var i huset uten at noen brukte seg. Og han fikk egg til frokost hver dag. Og her var det fred. Ingen skjelte, ingen smelte. Mormora var lita og hjulbeint og trippa raskt omkring. Morfaren var stor og tung og bevega seg rolig. Og så var det tante Edel som lun og bli gikk rundt og stelte. Ho var den yngste av alle mors søsken. Alle de andre bodde andre steder. Tre av onklene som arbeida i Oslo, kom gjerne hjem om lørdagene og hadde mye moro sammen med Eirik. De røyka Teddy, og Eirik fikk lov til å tenne for dem. Han som het Jonas kunne få

røyken til å komme ut av ørene også. Flott, syntes Eirik. Det var noe til onkel å ha. Søndagskvelden fulgte han dem ned til båten på nordre Spro. Der tømte de lommene sine for småpenger og gav dem til Eirik. Kapitalen økte merkbart fra uke til uke.

Skolevegen ble dobbelt så lang, men hva gjorde vel det. Han likte godt å gå den lange veien aleine. Det var alltid så mye å se langs med den, og han syntes han så tingene så mye bedre når det ikke var noen som gikk ved siden av og skravla. Nesten hver dag møtte han tre kuer og en kalv som spiste tørt gras og vissent lau i veikanten. I en bekk han gikk over så han små fisk som smatt innunder steinene, og i det store Tjernet var det ofte en flokk pene ender som svømte omkring.

Det var en god skolevei å ha, men ikke så lett å ha den helt for seg sjølv bestandig. For det var ei jente som het Ingeborg som bodde enda lenger nord enn mormor, og Ingeborg ville gjerne ha følge på skoleveien. Sakte, sakte gikk ho forbi huset, der Eirik sto stille bak gardinet og venta til ho var borte bakom veisvingen. Da tok han veska og gikk. Ingeborg hadde brune øyne og brune krøller og kinnene hadde en fin bue og så ut som det bløtteste bløte. Ho var altfor pen. Mye penere enn det peneste glansbilde, syntes Eirik ho var, og han visste at han ikke kunne få sagt noe som helst med mening i, dersom de skulle gå sammen mot skolen.

Men en dag ble det til det, likevel. Det var lenge til jul, men plutselig lå det en morgen en halv meter tung, våt snø. Mormora sa at han måtte vente med å gå til skole til ploegen hadde rensa veien, men Eirik var redd for å komme for sein, så han la trøstig avsted. Visst var det tungt å gå, men han hadde da sporene til Ingeborg å trå i. Straks borte ved den første isdammen fikk han øye på henne, der ho stampa avsted med den ene armen nesten rett ut for at bøkene i veska ikke skulle bli våte. Ho kom nesten ikke av flekken, og samme hvor smått han gikk så halte han innpå henne. Da ho hørte ham bak seg stansa ho og sa at det var fint hvis han ville gå først litt, for ho var så trøtt. Da ble Eirik litt kry og vassa i vei foran.

- Jeg kan godt ta veska di, sa Ingeborg.

- Bøves ikke, svarte Eirik og stampa videre.

Da de var nesten framme ved skolen spurte Ingeborg om de ikke kunne gå sammen til skolen hver dag, for det begynte å bli så mørkt og ho var så redd for spøkeksene ved Stormogrinda. Eirik sa at tante Edel hadde sagt at det ikke var noe som het spøkelser, men de kunne godt gå sammen til de var vel forbi grinda. Ikke helt fram til skolen for så kom bare guttene til å erte og si at de var kjærester. Ingeborg sa at det blåste ho i. Eirik angra på at han

hadde sagt dumme ting igjen. Sånn var det bestandig, Hvis han endelig fikk sagt noe, så ble det bare noe dumt.

Neste dag sto Ingeborg og venta i veien til han kom, og det ble slett ikke så vanskelig som han hadde trodd, for Ingeborg skravla hele tida. Og så lukta det så deilig fjøs av henne, for de hadde en kalv som ho var innom og kjæla med hver dag før ho gikk.

Ut på våren hadde visst alle borte hos farmor fått nok av familiesamværet for lang tid. Et familieråd fant i alle fall ut at mor Stormo kunne flytte tilbake til sitt gamle hus. Onkel Chales gikk med på at de kunne bo vederlagsfritt i annen etasje, og fra en eller annen kant skulle det skaffes kr 80 hver måned så de hadde noe å leve av. Så gjorde de det, men faren flytta ikke med tilbake. Det skulle gå mange, mange år før de så ham igjen.

Eirik var lykkelig for å komme tilbake til sin gamle skole og vennene. Til Brunskauen og brygga. Til smugene og trappene og de støvete gatene med hestelortene. I timevis ble han sittende i bryggerhuset å kjæle med det gamle skrammelet i leikekassa, og like lenge kunne han bli stående ved vinduet og bare stirre ut over fjorden. Mora spurte om han hadde blitt helt fjomsete, og sa at han heller skulle gjøre leksene sine. Men med leksene gikk det ikke så godt. Det var så mye han ikke forsto, og den nye lærerinna som het frøken Lund var ikke av den sorten han turte spørre om noe. Det var bare å erkjenne at han lå langt bak etter de fleste i klassen. At han var blant de dummeste.

KAPITTEL 6

Kristendomskunnskap var et av de fagene Eirik greide seg tålelig bra i. Riktignok hadde han problemer med å lære salmeversene utenat, men det var det mange som hadde. Men han syntes at bibelhistorie var spennende, og når han ble hørt, kunne han gjerne ramse fortellinga opp, og sette seg lykkelig ned. Hjemme hadde de alltid bedt aftenbønn etter moras oppskrift, og dersom mora skulle være for trøtt en kveld til å minne dem på den, så skulle nok søster Helene sørge for det. Det var bare Jan Fredrik som noen ganger mukka og ytra tvil om de evige sannheter. Eirik var sterkt troende, men det var ingen glad barnetro han bar med seg. Det hadde den strenge lærerinna inne på Nesodden sørge for, med alt sitt snakk om synd og straff.

Bosse, Ørnulf og Eirik pleide gjerne gjøre leksene sammen om ettermiddagene. Det foregikk for det meste i den gamle smia i gården hos Ørnulf, for der var det kasser de kunne sitte på, og det hang ei kraftig lyspære ned fra taket. De var enige om at det gikk så mye lettere når de var sammen om slitet. Litt leiking ble det vel også inn mellom lekselesinga, så utetter høste ble det gjerne køla mørkt innen de ble ferdige, og så skulle Eirik gå aleine hjemover.

Det var greit så lenge han var i Storgata, for der var det lyspærer på stolpene og ofte noen folk ute i gatene. Men i smugene var det beksvart og Eirik's hjerte banka vilt. Han var gruelig mørkeredd og følte at djevelen sto bak hvert hjørne, klar til å slå klørne i ham. Det var heller ikke bare djevelen å være redd for. Døde mennesker var like farlige, og på Bråtan var det to kaller som denne høsten hadde dratt det siste sukket. Det var Jonsen og Karlsen, og de hadde bodd i hvert sitt av de smugene som Eirik måtte gjennom. Kanskje var det farligst i Jonsens smug, for han skulle ha bedt presten om å "dra te Hælvete" da han kom på visitt den siste dagen han levde. Alle sa at han sikkert ikke hadde fred nå.

Karlsen hadde kanskje det. Men med han hadde Eirik et uoppgjort forhold på grunn av noen gule stikkelsbær som vokste altfor nær stakittgjerdet mot smuget. For det meste valgte Eirik Jonsens smug. Men han sto lenge under den siste lysstolpen i Jørnsebakken og grudde seg, og håpa på at det skulle komme noen som også skulle samme vei. Det gjorde det sjelden, så til sist folda han hendene og ramsa Fadervåret tre ganger, før han satte full fres, og satsa på at sjansene måtte være ytterst små, for både gamle Jonsen og for Styggen sjølv. Eirik visste ikke om noen av kameratene var mørkeredde, for sånt var det ingen som ville innrømme.

På skolen hadde de hatt om Kain og Abel som begge ofra til Gud, og Gud lot røyken fra Abels bål stige rett til værs som tegn på at hans bønn var hørt. Men røyken fra Kains bål lot han legge langsmed jorda som tegn på mishag med ham. Bosse, Ørnulf og Eirik funderte mye over dette, og det var Bosse som fant på at de kunne da også gi et brennoffer for å se hvordan det hadde seg med dem.

De to andre syntes ideen var god, men hva skulle de Ofre? De hadde jo ikke verken lam eller kalver. Mora til Bosse hadde ei katte som het "Sussi", men det var ikke lett åbinde ei katte til et offerbål uten å bli klora, og desuten var Bosse nokså glad i katta, så den tanken slo de fra seg. De satt på kassene sine i smia og grunna videre til Bosse spratt opp.

-Korn! sa han.-Jeg er sikker på at Gud er lisså gla i korn, som han er i ei gammel hukatte.

- Ja men, vi har da ikke noe korn, sa Ørnulf. - Vi får heller ta den gamle trehjulssykkelen min, for den bruker jeg ikke likka væl.

- Trur ru Gud bruker trehjulssyklar a ? sa Bosse. -Nei, korn er fint og det kan jeg ordne. Han så litt hemmelighetsfull ut og hviska:

- I stallen til Christensen. Der er det mye korn.

De gikk til Jentebukta i Badeparken, og på søppeldynga der, fant et vaskevannsfat som en gang hadde vært emaljert. Så var det i orden med offerskåla. Bosse var lommekjent i stallen til kjøpmann Christensen. Mens Ørnulf sto vakt, spaserte de to andre inn og fylte offerskåla med gyllen havre fra den åpne sekken. Genseren til Bosse lå som deksel over offeret, da de gikk sør gjennom gatene. Ørnulf smatt innom hos seg og fiksa fyrstikker.

Oppe i åsen bak Eirik's hus var det en fjellknatt som ble kalt for Likkista. Bak den laga de bålet av tørt gras og små kvister. Offerskåla lå godt an på tre steiner som de hadde gildra opp. Så knelte de og ba litt, og Bosse reiv høytidelig fyrstikka mot ripet. Det blussa fint opp med det samme han stakk den inn i det tørre graset, og røyken steig tjukk og gul opp mellom steinene og en halv meter til. Så la den seg ned og dreiv sakte nordover langs med kratt og lyng. Bosse la seg på knær og prøvde og puste røyken opp, men det svei i øynene og han måtte hoste også. Det hele var nedslående. De ble stående ei stund og skule på hverandre. Det kunne vel være bare en av dem, eller to, som ikke var i nåde? Endelig sa Ørnulf:

- Kanskje det er fordi vi har stjålet kornet?

- Nei, sa Bosse. - Jæ trur det er sønnavind som gjør det.

Dermed sparka han til offerskåla så den for i en stor bue utfor skrenten og dansa vidare nedover mot Grasplan, så de nærmeste årabbene var spetta med gule korn.

De var litt sure på hverandre, og på Gud, da de rusla nedover mot maurtua. Der spurte Bosse de andre om de visste at maur var veldig flinke brannfolk? Nei, de visste ikke det, og de trodde ikke noe særlig på det heller.

-Joda, hvis det blir brann i ei tue så går dem store maura inn i hølene og redder ut dem små. Kom med fyrstikkene så skal dere se.

De to andre hadde lite å innvende mot Bosses forevisning. Han skulle jo bare gjøre litt varme nederst, og det var riktig som han sa. Med grublanda nysgjerrighet sto de og så på maurene som yrte omkring. Ut av alle hullene kom de med små og store larver. Flammen åt seg oppover tua. Det

småknitra i tørre pinner, og barnåler ble aske. Det suste svakt fra brente larver og maur. Eirik ble kvalm, men ville nødig vise seg svak:

-Vi slokker, sa han. -Det kan bli skaubrann.

De andre var enige. De hadde vel fått nok, de også. Med friske furugreiner banka de ilden ned, og etterslokte med vann som de bar fra Bråtadammen i skinnlua til Ørnulf. Helt til sist sto de rundt tua os pissa ut de siste glørne.

Det oste ramt og de gikk bort til den nærmeste fjellkollen og satte seg.

- Trur dere at Gud så vårs nå? spurte Eirik.

- Helt sikkert, sa Ørnulf, -Gud ser allting han, det har bestefaren min sagt. Og alt det han ser, skrivern opp i ei blå bok. Han har ei sånn bok for hvert eneste menneske på jorda, og når vi dauer og ska inn i himmern så sern etter hva det står om vårs. Døm som har gjort bare gode ting, sleppern inn, og døm som har gjort mye gæli blir brent neri hælvetete.

Bosse var ikke enig og sa:

-Gud hakke tid tel å se etter alle ting. Husk på at nå ere krig i Kina, han har nok å gjøra med å se etter der borte.

Eirik satt og lurte på hvorfor Gud ikke stoppa krigen i Kina, for de voksne sa jo at han hadde all makt i himmel og på jord? Og han kunne vel lett ha blåst ut fyrstikka da Bosse skulle tenne på? De snakka lenge om det, men kom ikke til noen løsnung.

I de kommende kveldene hadde ikke Eirik det særlig godt. Når han lukka øynene så han for seg små maur som pilte oppover tua med larver i klypa helt til beina gløda vekk under dem. Det sto nok litt av hvert i den boka som Gud hadde om ham. Hvis det var sant det som Ørnulf sa da.

KAPITTEL 7

Tjukken kalte de en grovbygd gutt som hadde kommet dumpende ned i Eirik's klasse. Han hadde ingen far, men bodde sammen med mora si på et

kvistrom ikke så langt fra der Eirik bodde. Lese kunne han slett ikke, og det var visst ingen som kunne finne ut hva han skrev i kladder og innføringsbøkene. Frøkna bare sukka når ho en sjelden gang kikka ned på dem. Likevel klarte han å hevde seg sånn noenlunde fordi han var så stor og sterk.

Med Eirik hadde det seg nå sånn, at han måtte ta av seg skoleskoene med det samme han kom hjem, for å spare på sålene. Hvis han skulle ut om ettermiddagen, måtte han ta på seg noen utgåtte fillestøvler med sprekker i overlæret og hølete såler. Med dem på beina likte han ikke å oppsøke sine bedrestilte klassekamerater oppe i byen, men han kunne da reke litt rundt på sørstranda sammen med Tjukken.

En kveld var det basar med underholdning på hotellets festsal. Det kosta 25 øre for voksne og 10 øre for barn i inngangspenger og Tjukken og Eirik sto utafør og var misunnelige på dem som hadde råd til å komme inn. Eirik var griseheldig. Han fant en 10-øring på hotelltrappa. Da vågde de seg helt opp trappa der det ble solgt inngangsbilletter, og sto og venta til det ble såpass trengsel ved bordet at de kunne smette inn. Inne var det stint av folk, og Eirik var glad for det, for så var det neppe noen så det elendige fottøyet han gikk med. Ei stund dreiv de fram og tilbake mellom basarbordene. Der var det allverdens fine ting man kunne ta lodd på. Ski og skøyter, duker og fruktkorger, sjokoladeesker, koks, og potetsekker og halve griser og mange andre ting. Men Eirik visste så vel hvor hans tiøring skulle havne, for det var også et par fine, blankpussa beksømstøvler til utlodning.

- Kanskje du vinner døm, sa Tjukken. Da klokka nærma seg åtte måtte Eirik hjem.

Tjukken hadde ikke noen bestemt leggetid så han ville vente å høre på trekkinga. Mens Eirik hoppa hjemover mellom sølepyttene bad han til Gud om at han måtte vinne støvlene, men håpet var ikke stort, for han hadde sett at mange andre også hadde tatt nummer på dem. Både for femti øre og enda mere.

Utpå kvelden våkna hele familien av at en sto utafør og ropte :

-Eirik, Eirik!

- I all verdens rike, sa mora. -Klokka er over elleve. Det var Tjukken som ropte, og da de fikk opp vinduet, babbla han:

Han Eirik har vinni støvla, dom kan hentes i morra.

Den vinteren fikk Eirik sine første ski også, og det hadde han lenge ønska seg, for det var ikke alltid så lett å få låne noen. Tjukkens mor hadde kjøpt

et par svartlakkerte almeski på auksjon for to kroner. Tjukken var ikke interessert i å gå på ski, så han solgte dem til Eirik for ei krone og tjuefem øre. Det var hardt og måtte gjøre innhogg i sparebøssa, men det var gode ski med gode Huitfeldts bindinger. Det var ikke noe dårlig kjøp, sjølv om begge tuppenene hadde vært brukket, for de var reparerte med gaffelskjøt.

Utpå våren det året ble Eirik årsak til en litt blodig krig. I lang tid hadde det vært relativt fredelige forhold mellom sørstrandingene og midtstrandingene, så enhver liten episode kunne brukes til å sette stridigheter igang igjen. Det var en blank, stille ettermiddag, mens Eirik satt nede på brygga, at han fikk øye på ei tomflaske som så saktelig dreiv sørover. Bare halsen av den stakk opp over vannflata og vugga og duppa. Det så ut til å være ei hel ølflaske, og det var det samme som en tjørning hvis han kunne få tak i den. Det lå steiner nok bak ham så han begynte å kaste den innover ved å la steinene ta vannet bare såvidt utafør flasken, så bølgeskvulpet førte den mot brygga. Det var på den stille tida før ettermiddagsbåtene begynte å anløpe, så han hadde brygga for seg sjølv, og alt gikk etter planen. Da flasken hadde nådd til bryggas sørende var den ikke lenger ut enn at han kunne pirke den til seg med fiskestanga si.

Da han så endelig hadde byttet i handa si og ville gå opp i kolonialen for å løse inn panten, dukka Ingar opp. Ingar var en lang slåpete femteklassing som bodde i Badehusgata, og dermed ikke var verken sørstranding eller midtstranding. Han var en slags grenseboer som snart var på den ene, snart på den andre siden når det var oppgjør i gutteflokkene, men for det meste holdt han seg til midtstrandingene.

- Hit me flasken mi, sa Ingar. - Jeg sån føre deg. Helt bortpå kølatomta, og nå har jeg gått hit for å hente. Eirik protesterte, men Ingar nappa til seg flasken og gikk nordover. Eirik fulgte etter og skjellte og smelte, med gråten i halsen. Ved fiskebasaren fikk han uventa hjelp. Sjetteklassingene John og Magan hadde sittet igjen på skolen og kom nå slentrende, sultne og lette å tirre. Ingar hadde ingen sjanse til å komme seg videre med sitt rov. Han måtte levere flasken til Eirik, og fikk en lett omgang juling i tillegg.

Samme ettermiddag ble Magan og hans lillebror overfalt av en stor gjeng midtstranding da de kom ut fra slakterbutikken, og lungemosen som familien skulle hatt til middag, ble fortært av midtstrandingene på åpen gate. Det kokte på skolen neste dag, og i det store frikvarteret kom det igang et vilt slagsmål der det ikke lenger var noe som het klassekamerater. De var midtstranding og sørstranding. Alle lærerne måtte til for å få skilt slåsskjempene, og de som ble betrakta som ledere måtte "stå på trappa" i de to gjenværende friminuttene.

Dermed begynte kapprustinga. Sørstrandingene fylka seg i den søndre delen av Brunskauene og fikk som de pleide Filisterne med seg. De søkte også allianse med gutter helt oppe fra Sogstikanten, for de visste at midtstrandingene var mange, og at de hadde djerve høvdinger. Det ble laget spretterter og sydd steinposer. Laget buer og telja piler og spyd. Brun-guttene hadde også nølende slutta seg til sørstrandingene, og en ettermiddag da det var en samling oppe ved deres hus i skaubrynet, steg spenninga til bristepunktet. De kunne høre midtstrandingenes overmodige krigshyl nede fra Flatåsen og sett utsendte speidere mellom furuene i nord. Men med ett ble det mistenkelig stille i nord og Magan ble sendt ut som speider. Han kom snart tilbake og sa at Flatåsen var rømt. Sørstrandingenes ledere ergra seg over at de ikke hadde gått til angrep mens de hadde fordelen av terrenget, men fikk snart annet å tenke på, for plutselig hørte de midtstrandingenes krigshyl i åsen over seg og de så en vrimmel av skjold og huer mellom lynen. Det kom skurer av piler og stein som det var vanskelig å dekke seg for. Noen var dumme nok til å søke ly bak huset, og der gikk det ut over glass og takstein. Fru Brun kom ut i døra for å bruke seg, men trakk seg raskt tilbake. Arnljot fikk seg en stein i panna og måtte slepes i ly bak uthuset. Etterhvert avtok skytinga noe og sørstrandingene trodde at fienden hadde lite stein igjen. De vurderte om de skulle prøve en storm oppover åsen. Men da kom stormen fra øst og nord. Under ville hyl kom de, og hadde Gærne-Frank i spissen med en gaffel surra fast på ei lang stang. Sørstrandingene flykta mot sine små steinfestninger ovenfor Bråtadammen. Derfra greide de å yte litt mere motstand, men trakk seg fort opp til hyttene de hadde ovenfor branntreet. Her hadde de alle fordeler av terrenget, og kamplykka vendte seg. Gærne-Frank fikk en spikerspisspil i overarmen og var ute av dansen, og en av midtstrandingenes syvendeklassinger fikk ei tom brusflaske i hue. I forvirringa gikk sørstrandingene til motangrep anført av John og Sterke-Nils. Med ville hyl byksa de nedover. Midtstrandingene tok flukten mot bebyggelsen på Bråtan mens piler og spyd kan suste om ørene, og steiner gnistra mot fjellrabbene. Til stor forskrekkelse for konene ved vannposten storma de gjennom smugene, nedover Jørnsebakken og hjem til seg sjølv. Med det slaget ebba kranglinga og stridighetene, og begge parter mente de hadde gått seirende ut av krigen.

KAPITTEL 8

Eirik sleit seg gjennom tredje klasse, og under de dårlige karakterene i den lille boka sto det iallfall at han ble oppflytta i fjerde. Han ble veldig glad, for hele våren hadde dumpetrusslen hengt over ham som ei mare. Og så var det jo ferien og glede seg over. Ingen av dem han kjente skulle reise noen steder, og denslags hadde heller aldri vært på tale i hans familie. Men ferie var deilig. Ingen lærerinne til å jamre seg over hans uleselige håndskrift, og ingen lekselesing om kveldene. Ingen spisefrikvarter som han måtte stikke seg bort i, for at ikke kameratene skulle se at det ikke var pålegg på brødsnivene. Og nå skulle det ikke være noen Kristil å rødmme for på to hele måneder. Kanskje ble det litt mere slitsomt hjemme, for mora hadde tatt seg sommerjobb som kokke på hotellet. Ho arbeida fra tidlig morgen til sein kveld, og det var Helene og Fritjof som regjerte hjemme. De var ikke særlig nådige dersom de yngre ikke dansa etter pipene deres. Men det visste Eirik ei råd med.

Alt den første feriedagen sto han tidlig opp og sneik seg ned på kjøkkenet. Der kutta han seg fire brødblingser, og han fylte sukker i et kremmerhus. Et blikk-krus fant han også, og putta alt sammen i skoleveska. Kvelden før hadde han tjuvlånt Helenes verdenshistorie og geografiboka hennes, og de var alt på plass i veska. Han visste at ho ikke kom til å savne dem.

Mora hadde gått på jobben for lenge siden og de andre sov da han lista seg ut og klatra oppover åsen, gjennom Brunskauen og over Sogstjordene. Videre gjennom storskauen til skibakken i Trollaldalen. Lenger hadde han aldri vært, men nå gikk han videre austover i ukjent skau helt til han kom til en naken fjellknaus. Foran ham lå det bondejorder så langt han kunne se, bare avbrutt av små skauholt. Han tok fram geografiboka og la seg flat på det varme fjellet. Her hadde han hele verden, og det var ikke noen mennesker i den. Han likte seg. Da han ble sulten fylte han blikk-kruset med nesten modne blåbær og rørte sukker i dem og klinte det på brødblingsene. Han åt sakte og skylte ned med vann fra en myrkulp i nærheta. Etterpå leste han om romerske keisere og støtta opp med middelhavskartet i geografiboka. Han koste seg, og kunne ikke begripe at Helene klaga over sånne fag.

Tre fine dager gjentok han turen. Men så tok Fritjof tak i ham og sa at det ikke gikk an og bare lure seg vekk fra alle pliktene. Nå hadde han pent å luke alle beddene i hagen, og vanne dem skulle han også. Nå ja. Bare han slapp å tørke støv og vaske golvene, så var det ikke så farlig.

Mens han dreiv på å lukte i gulrotbeddene, kom Magan smygende og sa at han måtte snakke med ham. Eirik var litt engstelig for Magan, men ble litt kry også, over at Magan ville ha noe med ham å gjøre. Magan var sørstrandingenes høvding nå. Han var tre år eldre enn Eirik, ikke særlig

sterk, men smart og slu. Magans foreldre levde sammen som hund og katt, så han oppholdt seg minst mulig hjemme.

Grå og mager dreiv han omkring i byen, og støtta opp et dårlig kosthold ved å naske frukt i hagene og neper og gulrøtter fra de nærmeste bondejordene. Så lenge det fantes småkaker i husene gikk Magan julebukk, og fra kassene utafør kjøpmennenes butikker rappa han tomflasker og heva panten for dem innafor døra. Fra mor Syversens hage stjal han tulipaner som han solgte til fru Lie rett overfor, og på utveien tok han hennes usle fem påskeliljer og solgte dem til mor Syversen. Han var beundra og lett frykta blandt gutteflokkene sør i byen.

- Nå kan vi byne å selge moreller, forkynte Magan.

Han visste om et godt sted hvor de kunne handle til seg så mye de ville. Han hadde nok penger til frukten, men det var korg og trådsnelle det sto på. Etter litt forhandling gikk Eirik med på å låne ham halvannen krone. Han innstilte lusinga og ble med Magan opp i byen. I Handelshuset kjøpte de seg rimelige korgar og på hjemveien gikk de innom Evas garnbutikk for å kjøpe sneller. Magan merka seg straks at det ikke lå røde sneller framme, så det skulle han ha. Eva måtte ut i bakrommet for å hente, og imens flytta Magan fingrene. De satte seg i bakhagen til hotel Britania et kvarters tid, og så gikk Magan tilbake med den røde snella og fikk pengene tilbake, for det var ikke nettopp den rødfargen mora trengte.

Det gode morellstedet som Magan visste om, var helt oppe ved byvegen, hos en pensjonert oberst som forlangte ei hel krone kiloen fordi frukten var så fin. Magan fikk prutta prisen ned til åtti øre kiloet for sjølvplukk, og de klatra med det samme opp i et tre som hadde greiner som strakte seg over den tette granhekk som kransa hagen. Det var ikke til å unngå at det falt en del store klaser og noen små greiner ned utafør hekken. Det var strengt forbudt å spise under plukkinga, og obersten holdt seg hele tida under treet, så det var ikke fornuftig å spytte ut for mange av steinene, men i lommene var det jo god plass. Da korgene var halvfulle sa Magan stopp. Det skulle også være plass til reservene som lå utafør hekken, hviska han til Eirik. Korgene ble veiet på ei skålvekt og de måtte begge ut med ei krone og femti øre for det var nesten to kilo i hver .

De la hjemveien over skauen, og på en solrik knaus nede i åsen satte de seg til å bunte morellene. Sju store eller åtte små i hver bunt, bestemte Magan. De var stinne i magene og vel fornøyde, for utsiktene til gode forretninger var store. Borte ved Bråtadammen leika det noen småunger. Ellers hadde de åsen for seg sjølv. Det var mange bunter å binde, men de ble ferdige i god tid. De hadde utsikt langt innover fjorden, men ennå kunne de ikke se noe til ettermiddagsbåtene som skulle komme med kundene. Bak ei buske gjorde

de sitt fornødne i kor. I Magans skitt yrte det av små kvite makk. Han påsto at det var tegn på sunnhet, for makken kunne ikke fordra å oppholde seg i sjuke mager. Eirik trodde han bare sånn passe.

De var like ved Østermannshula og Magan mente at det nok kunne hende at det lå igjen ei spritkanne eller to der inne. Eirik var den minste så han måtte klemme seg inn, men det eneste han kunne se i den halvmørke hula var noen rustne blikkbokser. Det var første gang han var inne i den sagnomspundne hula, så han prøvde å komme litt lenger inn. Men hula var ikke særlig lenger enn dit han kunne nå med armene, og det var bare kalde steiner å kjenne. I mellomtida fikk Magan vippe en nokså stor stein inn i inngangshølet. Den dekket ikke helt, men nok til at Eirik ikke kunne komme ut.

Det var nok bare en spøk fra Magans side, og da han merka at Eirik ble sint og redd, gjorde han flere velmente forsøk på å få steinen ut igjen. Han fikk også klemt en finger så blodet spruta, men steinen kilte seg bare bedre fast. Og tida gikk. "Jarlsberg" kom sigende forbi moloen, litt skjeiv som den pleide. Magan fikk panikk ved tanken om å gå glipp av en så god båt, så han ropte inn at han kom tilbake mellom "Jarlsberg" og "Alpha", og han skulle ha med seg hjelpere til å få ut steinen.

- Jæ tar me begge kørjene og seller halvt a hver, var det siste Eirik hørte mellom rappe fottrinn nedover åsen. Det var nok ikke mer enn så vidt han nådde ned, for straks etter hørte Eirik guttestemmene skreppe opp.

- Moreller! Moreller! Ti øre bundten! Han kunne også skimte mastene på "Jarlsberg" idet den glei forbi. Han var sint og litt redd, men trøsta seg med at Magan snart kom igjen med John og andre sterke gutter.

Men tida gikk uten at noen kom. Det ble ringt for "Alpha" og guttestemmene skingra opp igjen der nede. Dette var juks og dårlig gjort. Eirik var på gråten mens han lytta med kinnene mot hulesprekka. Det undra ham noe at han ikke kunne skjelve Magans fistel i stemmene. Brumminga til John var tydelig nok, og bobblinga til Rolf likeså. I stillheten mellom "Alpha" og "Holmestrand" ga han seg til å rope. Han ropte på Magan og han ropte på de små snørrungene han hadde sett borte ved Bråtadammen, men ingen kom. Da han hørte at fru Johansen som bodde i det nærmeste huset skjelle på småjentene sine, ropte han "HJÆLP" så høgt han kunne, uten at det virka heller.

Ingen kom, og nå varsle "Borgen" sin komme med et spisst fløyt fra kjelen. Den beste båten. Dette var bittert. "Svan" var den siste båten. Etter den måtte han da komme. Men nei. Kunne det ha hendt Magan noe? Hadde han hatt for stor fart på nedover åsen, snubla og slått seg i svime eller daua? Nei.

Magan var ikke den som snubla i utforterreng. Da heller tatt av politi for et eller annet, men det var lite trolig det også. Eirik tenkte på når noen kom til å leite etter ham. Neppe noen før mora kom fra hotellet ved midnattstid. Det var trangt og vemmelig i hula. Han småfraus og han blødde litt fra den skuldra han hadde prøvd å skubbe på steinen med.

Ved sjutida kom malern opp i åsen med staffeliet på skuldra. Han ville vel fange en solnedgang til. Han hørte Eiriks nødrops og syntes han måtte se etter hva det var. Med en stor staur greide han lett å få steinen såpass ut at Eirik kunne klemme seg gjennom. Det så ut som han mora seg over Eiriks harmdirrende beretning om forræderiet. Iallfall lo han litt, og fant en appelsin i lomma si som Eirik fikk som første trøst.

De andre guttene visste beskjed. Magan var "forutseilt" Han hadde så vidt nådd å komme ned til "Jarlsberg" og hadde som han pleide jompa over rekka og solgt inne i salongen, enda det ikke var lov. "Jarlsberg" hadde kommet litt langt ut da han kom opp, men han kom seg over rekka igjen og ville hoppe. Men så var det noen dumme passasjerer som trodde at han ikke ville klare det, så de hadde holdt ham igjen. Han hadde ropt noe om Østermannshula, men i alt ståket som var på den overfylte båten, hadde de ikke oppfatta hva han mente. Nå måtte han pent bli i Tønsberg til neste dag.

Eirik var på plass klokka ti neste formiddag, og da "Jarlsberg" kom glidende mot brygga så han Magan på lang lei. Og glad og fornøyd skred blindpassasjeren ned landgangen og svingte med to tomme korger. Trisa ombord hadde gitt ham god mat både om kvelden og om morgenen, og han hadde fått sove på en sofa i salongen. Sjølv sagt hadde han utsolgt begge korgene, og enda fått surra noen nye bunter i Tønsberg til morgensalget. Eirik fikk fullt oppgjør og ei krone for tort og svie.

KAPITTEL 9

Det var ikke bare i morellsesongen det var penger å tjene. Litt kunne det flyte inn ellers i året også. Potetplukking hos bøndene var en ting, men skolen ga bare få dager fri til det. Skraphandel var en annen ting, og det kunne drives hele året i liten målestokk. Brus, vin og ølflasker var salgsvare på flere steder, og fillekremmerene kjøpte mange ting. Gammelt kobber og messing ble godt betalt, likeså tinn og bly hvis det kunne skaffes. Godt jern kunne også selges, men til liten pris. Støpejern var ikke salgsvare. Den nærmeste fillekremmer var Mattis på Tamburbakken, men sørstrandingene gikk gjerne hans dør forbi og helt bort til gamle Bjønn i Hagenbakken med varene sine. Han betalte bedre og han var nesten helt blind. Fant de en

gammel primus eller en annen beholder, kunne den få en anseelig vekt hvis de fylte sand i den. Bjønn la ikke merke til sånne ting.

Ved lavvann dro Eirik og kameratene strandelangs både mot nord og sør, og de kunne finne mye fint i fjæra. Renovasjonsvesenet var ikke oppfunnet så det var for det meste fjorden som måtte ta imot det folk ikke ville ha lenger. Og det undra de små, at de voksne kunne være så vørsløse med verdiene.

En dag seinhøstes da Eirik gikk i fjerde klasse, kom Hans bort til ham og så betydningsfull ut. Han hadde vært på en ene-ekspedisjon nordetter småstrendene og hadde bare med seg et par flasker og noe glansgarn tilbake.

-Ven, sa han til Eirik. -Hvis vi er litt dristige, og har flaksa med vårs, så kan vi gjøra et godt varp.

En verkstedseier hadde stilt fra seg en hel del tunge batterier utafør veggen, og Hans mente at de var fulle av edle metaller.

- Kobber og bly og sånt. De står der bare og blir ødelagte, sa han og holdt handa ut og fanga vinterens første snøfiller. -Innen kvelden er det kjælkeføre og det kan trenges, for de er jammerlig tunge, la han til.

Slagplanen ble lagt. De ville stille Eiriks langkjelke i den trange gata litt bakom verkstedet. Derfra måtte de snike seg gjennom Kaspersens hage og ned ei litt bratt helling og så var de bak verkstedveggen. Det ville bli en tung jobb å få dem opp hellinga, men når de var to om det, så gikk det nok. Det var nok greit med en vakt oppe ved kjelken som kunne plystre litt hvis det skulle komme folk forbi, og de ble enige om at det måtte bli Tom. Han gikk i klassen til Hans og var en nokså nytilflytta bedremannssønn. Men helt gem.

Det var helt mørkt da Eirik dro kjelka gjennom smugene. Uheldigvis støtte han på Magan før han var helt nede i Jørnsebakken.

-Å skarru hen me kjælke og tomsekker nå a? spurte Magan.

- Bare bort på tomta å kjøpe køl, må skynne mæ førrem stenger, løy Eirik.

Bare han ikke sier at han vil hjelpe meg, tenkte han, men det lot ikke til at Magan var interessert i kølatransport. Der de møttes i den trange gata var det øde og stille, men kommunen hadde spandert ei sterk lyspære oppe i en stolpe nettopp der de skulle laste. Mens de sto der og kramma sammen snøballer for å blekke den ut, kom det en grå skygge stille glidende inn i lampeskjæret. Det var Magan. Han hadde ikke bitt på den med kølahentinga

og hadde fulgt kjelkesporet gjennom gatene. Det var ergerlig, men ikke noe å gjøre ved. De måtte bli fire om byttet.

- Bøves ikke pælmes ut, den pæra. Nok å løssne litt påa, sa Magan og overtok uten videre ledelsen.

Med en grå vott i munnen entra han oppetter stolpen med lange tak. Helt oppunder pæra holdt han taket med bare beina, mens han tredde votten rundt pæra og skrudde den helt ut. Vel nede igjen tok han lange fliser ut av fingrene med tennene og begynte å kommandere. Eirik skulle være vakt. Bare sitte på kjelken og se ut som han hvilte seg. Han dreiv jo med kølatransport. De andre forsvant gjennom Kaspersens hage. Da de hadde gjort fire vendiger var de både anpustne og gjennomsvette, men så kunne ikke kjelken bære mer, og de gikk nordover uten å møte annet enn ei gammel kone med sjal i den trange gata. De dro videre forbi båthavna, gjennom Gamleparken, langsmed kirkegårdsgjerdet og opp på hovedgata. Kjelken hadde godt gli på den kramme snøen, og de kom raskt fram til Bjønns hus. Gårdsplassen var full av skrammel og skrot som de måtte bære sine barrer forbi og inn på kjøkkenet der vekta hans sto. Gamle Bjønn satt ved et stort, umalt bord og søp i seg brødskorper som han dyppa i kaffekoppen sin. Han spurte ikke hvor batteriene kom fra. Det dura fra komfyren og vannet silte fra vinduskarmen. I et hjørne sto sølebøtta med ei tjukk fettskorpe på, og den ga fra seg en underlig eim av kaffe-grut, løk og urin. Søster Mathea kom inn med et fange bakhunved som ho slapp ned i ei vedkasse. Det var ho som passa vekta denne gangen, og det ergra Magan litt, for så kunne han ikke hjelpe litt til med foten som han pleide. Men de fikk greit oppgjør og hver sin hjemmegjorte sirupsknekk i tillegg.

Da de passerte torget på hjemveien holdt kjøpmannen der på å stenge butikken sin, så klokka måtte være minst sju. Men Magan smatt inn. Han ville bytte ei lyspære som han hadde kjøpt der før på dagen for den var altfor sterk. Det ble litt om og men fordi han ikke hadde kartongen med, men etter at pæra var prøvet og funnet god nok, fikk han ei tjuéfem lys i stedet for den sterke og noen karameller for prisdifferansen. Godt fornøyde dro de videre sørover, smatta på karamellene og la store planer om fortsatte forretninger. Alle trengte penger til jul, og Magans behov var enormt, for han skulle konfirmeres førstkommende søndag.

Det var en vis gjennomtrekk i Eiriks klasse, og det var mest ved nytt skoleår den var merkbar. Da hadde noen av de svake elevene fra sist år dumpa fra dem, og gjerne en eller to nye dumpa ned til dem. Det hendte også at familier flytta fra byen og at andre kom flyttende til. En høst kom det en ny gutt i klassen som ble kalt Børsepipa. Egentlig het han Stein Børresen, men han hadde arva klengenavnet etter far sin, som hadde en høy pipende stemme. Børsepipas stemme var ganske normal, men hans utseende var nokså spesielt. Panna var lav og skråna sterkt bakover som på en ape. Og et stort, framspringende underansikt gjorde det ikke bedre. Han hadde mengder av tjafsete hår. Det meste av det var svart, men det var også røde og kvite islett. Det lot ikke til at han tok seg nær av sitt aparte utseende, for han var nesten alltid i godt humør og smilte med en brei, munn full av uryddige tenner. Både jentene og guttene i klassen likte ham godt, men lærerne hadde vanskelig med å fordøye ham, fordi han fulgte lite med i undervisningen, og sjelden gjorde hjemmeleksene skikkelig.

Eirik kom til å være en del sammen med Børsepipa den høsten. Kanskje mest fordi han pleide legge veien til skolen gjennom et par gode frukthager, og aldri var snau med og dele ut til dem som ville ha. Til gjengjeld fikk gjerne Børsepipa låne Eiriks leksebøker, så han kunne sette seg på doen og skrive av i friminuttene.

Flere ganger ble Eirik spurt om han ville bli med Børsepipa hjem etter skoletid, men han takka hver gang nei. Kanskje mest fordi han ikke følte seg så trygg der nord i byen hvor han bodde. Men en dag kom Børsepipa heseblesende på skolen og fortalte at "Møssa" hadde fått ti unger den natta. "Møssa" var ei gråbrun kaninhoe han hadde. Da ble fristelsen for stor, og de dro sammen nordover straks det ringte etter siste timen. Børsepipa bodde i "Rotteslottet". Det var et treetasjes hus med nokså mange leiligheter, og de som bodde der ble vel ikke ansett som byens beste barn. Eirik var ikke særlig godt vant fra Bråtan, der nesten alle måtte kave for å få endene til å møtes, men han merka med det samme at her var det et samfunnssjikt som var et hakk under hans eget. I den knøttlille bakgården satt det fire, fem menn på noen kasser og spilte kort og drakk øl. Børsepipa tok Eirik i handa og dro han fort forbi dem. Da de kom seg inn i trappeoppgangen sa han:

-Vi må passe vårs litt, for noen ganger slår'em .

Ei grå kone som lå på kne og skurte slo med kluten etter Børsepipa, og sa at han ikke hadde noe med å dra fremmedfolk inn i gården. De kunne iallfall tørke av seg på beina. Børsepipa svarte ikke, men bare pilte oppover trappa med en skrekkslagen Eirik i hælene. Helt oppe på loftet var det innretta et nokså stort rom med komfyr og senger og et vindu i skråtaket. Der bodde Børsepipa og foreldrene. I den ene senga lå det en lang mann med sixpenslue på huet og gummistøvler på beina. Han smatta på ei surklende

pipe, og da ble det innhula ansiktet ennå magrere. Han kikket uten særlig interesse på Eirik og tok seg en slurk av ølflaska han hadde på ei kasse ved huegjerdet. Det var ikke ham Børsepipa hadde arva sitt utseende fra.

Men mora som sto ved komfyren og steika pannekaker hadde den samme lave panna og det store underansiktet. Det feite håret hennes var ravnsvart over det hele. Ho smilte Børsepipas gode smil, og bød straks på pannekaker. Eirik løy så pent han kunne at han ikke var sulten, og mor "Børsepip" maste ikke. Det var visst også bra at han unnslo seg, for hele den store stakken med pannekaker forsvant på et par minutter i Børsepipas store gap. Eirik satt på en vaklende taburett og venta, mens Børsepipa kasta i seg maten. Ei avlang lypære som hang og dingla over komfyren gjorde sitt beste for å hjelpe dagslyset fra takvinduet i kampen mot støv, piperøyk og steikeos. Lukta fikk Eiriks hals til å snøre seg, og han fikk tårer i øynene som han skynte seg å stryke vekk.

- Men , hvor har du kaninene? spurte han.

- I den kassa i kroken der borte. Kom skarru se.

I det ene hjørnet sto det ei fløtebokskasse med netting over. Børsepipa slepte den ut på golvet så den kom rett under takvinduet og han tok av nettingen. "Møssa" lå utstakt på gjennomvåt sagflis og peste, og ungene lå som en naken klump i et hjørne. Så tok han "Møssa" i ryggskinnen og løfta ho ut på golvet, og ungeklompen løfta han opp i en tøffel som han satte opp på bordet mens han skrapte den våte sagflisa og lortkulene ut av kassa. Ny tørr sagflis kom opp i kassa og ungene ble talt og lagt tilbake.

- Bare to er daue, sa Børsepipa uten bekymring.

-Men åtte er åsså nok å fø på. Han kasta de to flate likene i søppelbøtta som sto mellom vedkassa og komfyren.

Imens hoppa "Møssa " fornøyd omkring på golvet og spiste smuler som lå der. Den benytta også sin friere stilling til å legge fra seg en rad med lortperler. Faren til Børsepipa heva seg opp på albuen og sa at nå måtte kaninene ut i gården, men mora sa med det samme at ho hadde snakka med de andre leieboerne om det, og de hadde sagt nei. Da glodde faren på Eirik:

-Kanke du kjøpe rem? sa han plutselig, og før Eirik riktig hadde fått summa seg hadde han svart: "jo". Men han visste så godt at han ikke fikk lov til å ha kaniner hjemme. Minst femti ganger hadde han spurt mora si om det, men på det punktet var ho sta som en murvegg.

- Men du må gi Stein fem kroner for'rem.

Det ble de enige om, og Børsepipa var visst også bare fornøyd hvis han fikk lov til å komme og se på dem av og til. Eirik sa at han kom og henta dem på lørdagen, for så fikk han fire dager til å summe seg på.

Og det ble fire travle dager. Han sa ikke et ord hjemme, og kameraten fikk beskjed om at det hele måtte være en hemmelighet. Men hver ettermiddag dro han opp i skauen med kniv, hammer og gamle, retta spiker. Han visste om en ulendt ås som lå sånn til at det ikke falt noen naturlig å ferdes der. I åsen var det ei tre meter lang fjellkløft som egna seg ypperlig som kaninstall. I bunnen var den nesten en meter brei og oppe bare tjue, tretti centimeter. Han la tett med staurstumper over sprekken oppe og et lag mose oppå det. Oppå mosen et lag tjukk tjærepapp han fant på en søppelhaug, og så enda et lag mose og flate stein, og oppå der igjen ei lita velta tørrgran. Åpninga var litt vanskeligere, for han måtte tørrmure med gråsteiner, og det var han ikke så god til, men det gikk da det også. Han fikk til og med til et slags lysåpning øverst. Så gjensto bare det verste. Sjølve døra. En karm og ei ramme fikk han nokså snart spikra ihop av noen bordstumper som lå ved ei sommerhytte i skaubrynet. Men netting da? Han visste godt om en liten rull finmaska kyllingnetting, som i minst et år hadde ligget ute i all slags vær ved låveveggen på Sogsti, men Gudstrua hang såpass igjen hos ham, at han spekulerte på om der fantes andre, like rimelige utveier. Men han fant ingen, og trøsta seg med at det kunne være at Gud så på det, mere som opprydding enn tjuveri.

Neste kveld var buret ferdig, og Eirik kunne sette seg inn i det og være fornøyd med seg sjølv. Sjelden hadde vel kaniner kunne flytte inn i en så fin bolig. Stort romslig jordgolv. Passelig mørkt bak og tilstrekkelig lyst foran. Hyller til å hoppe opp på. Ei stor jerngryte til vann og en hekk til tørt høy. Friske greiner av rogn og einer skulle han komme med hver dag, og han visste om en måte han kunne skaffe brødsalker på.

Han så på hendene sine. De var nokså fillete av skarpe steiner og stikkende netting. En negl var banka blå, og han hadde kommet til å stikke seg i låret med den spisse kniven sin da han skar til lærpløser som skulle være dørhengsler. Det gjorde ikke noe. Det var fint å ha en hemmelighet.

Så gjensto det og få dyrene usett fram. For all del måtte han unngå at Børsepipa slo følge med ham på hjemveien, men han hadde regna ut hvordan han skulle klare det også. Han kunne bare møte opp for å hente kassa med kaninene litt før klokka fire, for på den tida skulle Børsepipa bringe ut brød for baker Jensen. Det førte så mange veier opp i skauen, og han ville ikke bruke noen av dem som det kunne tenkes at han møtte Sørstrandinger.

For annen gang i sitt liv måtte han ta penger ut av sparebøssa si. Det var hardt nok, men til å overkomme likevel, og klokka halv fire piltra han nordover. Av Børsepipas far skulle han få låne ei drakjerre med sykkelhjul. Kjapt smatt han forbi kortspillerne i bakgården, og det var ikke noen vaskekone i trappa denne gangen. Sildeosen i trappa var like ram som sist. Det var nå ikke så merkelig, for alle konene i gården der jobba på sardinfabrikken, og de fikk lov til å ta med seg skadde sild hjem. Dersom det ingen skadde sild var, så reiv de noen i filler, hadde Børsepipa fortalt.

Den blå femkroneseddelen skifta eier, og Børsepipa fikk akkurat tid til å hjelpe ham med å få kassa ned trappa. Enda to kaninunger var døde, men resten ville overleve, sa Børsepipa Han snudde dem rundt og viste at magene sto som trommer.

- Om noen daer fårrem auer, og litt etterpå kommer pelsen au .

De skiltes ved Jensens bakeri, og Eirik skyndte seg videre og møtte ingen han måtte stå til regnskap for, og ved den store Eika gjømte han kjerra bak noen busker og tok kassa på nakken. Litt urin silte det nedover ryggen hans, men sånt måtte han tåle.

Så kom han fram og med bankende hjerte tok han nettingen av kassa. Forsiktig løfta han "Møssa" etter ryggskinnen sånn han hadde sett Børsepipa gjøre, og satte den rolig fra seg i huleburet. Ho bevegde seg forsiktig innover og snuste mistenksomt i krokene. Eirik gikk også inn og la ungene i det lune reiret han hadde lagd av tørt gras. "Møssa " kom og snuste på dem og på Eiriks kne. Så gjorde ho noen kåte hopp rett opp i lufta. Det er for å vise at ho er fornøyd, tenkte Eirik. Fornøyd var han sjølv også. Det var lenge siden så mye glede hadde strømmen gjennom ham. Lekselesing ble det ikke så mye av den dagen, og ikke i dagene som fulgte heller for det var så mye triveligere å sitte i buret og se på "Møssa" og ungene. De forandra seg for hver dag. To av dem ble helt kvite, en ble helt svart, en ble svart og kvit, og to ble grå. Børsepipa hadde visst fått andre interesser nå, for han spurte ikke om å få bli med Eirik hjem og se på kaninungene, men av og til hadde han med seg både hele og halve brød som Eirik kunne fore med. Han fikk dem gratis i bakeriet. Det sa han iallfall.

KAPITTEL 11

I klassen ble Ørnulf, Bosse og Eirik betrakta som ei gruppe. De holdt også sammen til enhver tid, og sjølv om de ikke alltid var så enige, så ble de heller aldri skikkelige uvenner. Bosse hevda seg godt ved sin muskelstyrke,

som han i motsetning til andre sterkinger på skolen, aldri misbrukte. Ørnulf var et skolelys som de to andre beundra og utnyttet. Dessuten var han glansbilde-pen og hadde lett for å snakke for seg. Eirik var ikke verken sterk eller skolelys eller spesielt pen, men han var flink i fag han likte, og den beste i klassen i gymnastikk og fotballspill. Særlig det siste veide nok opp for mange minus-trekk.

I de første skoleåra holdt trekløveret seg for det meste i Ørnulfs gård om ettermiddagene. Der var det stor nok gårds plass til litt forsiktig ballspill, og det var uthus nok å være i i regnvær. Men bestemora var i det strengeste laget, og da det gikk så vidt at ho i lange tider nekta Eirik adgang til gården, ble det til at de skifta over til Bosses gård. I den var det enda flere merkelige uthus, og de hadde fire katter og tre griser. Foruten vanlige høner hadde de dverghøner, gjess og kalkuner. Og de hadde en stall. Riktignok var det ikke noen hest i stallet, men det hang da to sett seletøy der, og det lukta gamp. Bosse hadde visst verdens snilleste more. Ho dreiv en liten mjølkebutikk, så det var en litt livlig gård. Dersom Eirik noen ganger ga uttrykk for at han var sulten, og det var han ofte, så gikk Bosse inn i butikken og fikk med seg sjøres wienerbrød eller tjøres boller med sukker på, ut igjen. Da satte de seg gjerne i det flott utskåne lysthuset og nøt luksuslivet. Det var aldri noen som hadde fortalt dem at de ødela tennene sin med alt det søt-spiseriet, så den bekymringen hadde de ikke.

Lysthuset sto på en fjellkoll midt i hagen, og var et fint sted å oppholde seg i lune ettermiddager. Foruten wienerbrød og bollespisinga besto lysta mest i å lese detektivmagasiner og røverbøker. Men også alvorligere sysler, som eksempelvis, å lage valgplakater. Alle tre var ivrige i politikken og som barn flest var deres meninger på linje med foreldrenes. Ørnulf var sosialist som far hans var det. Bosse var liberal som mora si og Eirik var konservativ som hans mor var det. Men motsetningene i politisk syn var ikke verre enn at de kunne sitte sammen i lysthuset å tegne valgplakater for hvert sitt parti og siden gå sammen ut og stifte dem opp på stolper og vegger.

Fra lysthuset hadde de den beste oversikten over gården og gatestumpen utafør. De så kundene som kom og gikk, kjærlighetslivet i hønsegården, og mus og rotter som pilte over plassen, hestekjøretøyer og mulige biler som passerte i gata. Alt hadde deres bevakning. Med mer eller mindre lyst gjorde de også lekser i lysthuset. Det var iallfall lystigere enn om de skulle sitte hver for seg å gjøre dem. Og mye mere rasjonelt. Bosse, den kløpperen i regning gjorde dem raskt for alle tre. Med litt vri ordna Ørnulf skjønnskifta, og Eirik hadde ingen problemer med å lage kladd til tre stiler over samme emne, uten at de ble altfor like.

En ettermiddag ble de avbrutt i leksearbeidet av en lastebil som stoppa i gata rett utafør. Det sto fem, seks unge menn på planet og en av dem satte en

ropert for munnen og vræla ut om et stort åpent møte som skulle holdes på torget klokka seks samme dag. Alle måtte komme for å høre på talen til nestføreren i Nasjonal Samling, forkyste han.

- Og kom her og få vårt program! De tre fra lysthuset våga seg frampå og fikk hvert sitt program av de spreke ynglingene på planet . Nettopp da stakk det et blankt hue opp av en åpen kloakkum foran bilen. Det var kommunearbeider Jansen. Han la rørtanga si på kumkanten og spytta skråsaus mot lastebilen.

- Dra te hælvetete, fordømte nazipakk, sa han.

En av ynglingene hoppa ned av planet og sparka etter Jansens hue, men han fikk så vidt dukka unna. Gammern var vaks, så da neste sparket kom, møtte han det med begge hender om skosnuta, og angriperen ble liggende flat i hestemøkka. Da hoppa resten av ungdommen ned fra lasteplanet samtidig som Jansen svingte seg opp fra kummen og slo kloa i rørtanga si. De tre kameratene klemte seg forskrekka opp til det hestegnagde stakittgjerdet, men Jansen vifta dem vekk. Han trengte sjølv gjerdet for ikke å bli helt omringa. Han så farlig ut der han sto. Lang og krokrygga, men spent som ei stålfjær. Med den stutte rørtanga heva til slag, vokta han på de unge som trengte seg sammen mot ham.

- Kommunistvin, kommunistvin, ropte de.

- Ned i hølet med ham, skreik han som hadde sparka.

Bosse trakk de to andre med seg litt inn i hagen, de var mer enn redde, alle tre. Riktig nok visste de at gamle Jansen var en av byens verste slåssbikkjer, men her var de vel for mange mot ham. Da løste den kritiske situasjonen seg idet betjent Olafsen dukka opp, han hadde hørt spetakkelet fra kjøkkenvinduet sitt, liten og hjulbeint, og i blåruta skjorte, med uniformslua satt godt på huet.

- Ittno bråk her karer. Rådstua er like bakom her.

Ungnazistene trakk seg opp på bilen, og Jansen børste klærne sine. Han var ikke så god i diskusjoner, så han trakk det korteste strået i munnhuggeriet som fulgte. Betjent Olafsen avgjorde det hele idet han beordra bilen videre.

- I denne byen ere bare lov te å slåss i fylla, belærte han de fremmede.

Det ble ikke mere lekselesing den ettermiddagen. Først måtte naziprogrammet studeres, og likeså Vidkun Quislings "Opprop til nasjonal Samling" som de også hadde fått. Deretter måtte de forberede seg til møtet klokka seks, for der kunne det bli bråk hvis Jansen rakk å få samla vennene

sine. De hadde hørt at man skulle ha med seg råtne egg til sånne forestillinger, men hvor skulle de få råtne egg fra? Og Bosse ville ikke høre tale om å spandere friske egg. Det var heller ikke godt å vite hvem de skulle kaste på for etter programlesinga var meningene delte. Ørnulf var absolutt imot det nye partiet. Han hadde hørt litt om det av sin røde far i Oslo. De to andre visste ikke riktig hva de skulle tro, men syns nok at a det sto mye bra i programmet iallfall.

Det kom ikke særlig mange til torget. Tjue , tretti voksne og en del unger samla seg rundt lastebilen der en liten tjukk mann sto på ei kasse og holdt

en almindelig syttendemai-tale om barske vikinger og slaget på Stiklestad, om Gud som bevarte fedrelandet, og fire hundre lange, mørke år, og siden lysere tider med Nordpolen og Sørpolen, og nå Vidkun Quisling som skulle frelse oss fra kommunisme og russerfare. Borte ved Åttekanten sto Jansen og fire av hans gjeng. De vifta med et rødt flagg og ropte "Løgn" og "Jug" og "Fy" hver gang mannen på kassa trakk pusten. Men mere bråk ble det ikke, for Olafsen hadde fått forsterkninger av alle de fire nattevokterne, og de hadde både køller, og luer med den norske løve på.

Politisk var stillingen litt klarere for de tre etter møtet, sjølv om Bosse stadig var i tvil. Men de hadde jo sett at Steinesjø hadde vært borte ved bilen og latt seg verve som medlem av partiet. Og Steinesjø var den aller verste av alle lærerne på skolen. Så dersom han syntes at det var et godt parti, så var det ikke det. Eirik ville iallfall ikke ha noe med det å gjøre.

Uka etterpå slakta de grisene hos Bosse. Ungene fikk ikke lov til å overvære sjølve slaktinga, men måtte nøye seg med å stå i bryggerhuset å lytte på hylinga. Og da mora til Bosse kom slepende med blodbøttene fikk de jobben med å røre i dem. Den kvelden åt alle tre seg stinne på blodklubb med sirup på.

Bosse fikk lov til neste alt. De skulle ikke ha griser igjen på det første, og da han sa til mora si at han gjerne ville ha grisehuset til leikehule, fikk han lov til det også. Det var fint, for lysthuset ville nok bli litt kjølig etterhvert som vinteren trengte seg på. I mange ettermiddager sleit de tre vennene med å skuffe ut grisemøkk, skrubbe golvet med salmiakkvann og med å tapetsere veggene med gamle aviser. Eirik syntes det ble veldig fint, men mora hans jamra seg over lukta fra klærne og støvlene, Ørnulf var enig i at det var bra, men Bosse mente at det ikke ble lyst nok fra stearinlysene. Elektrisk lys måtte det til, og det var det ingen sak å fikse, for ledningen gikk jo oppunder takskjegget på huset der tapetserern hadde verkstedet sitt.

I et brannskadd hus oppe ved Holterteigen fant de det de trengte av elektrisk materiell og armatur, og det tok nesten to ettermiddager å få hengt det opp.

Bare sjølve tilkoblinga mangla, og det var svarte kvelden da de fikk reist stigen mot verkstedsveggen. Den var litt for kort og de måtte stille ei kasse under den. Ørnulf lyste med den fine stavlykta si og Eirik sto og støtta på stigen. Bosse hadde vært speidergutt ei kort tid og lært alt om alle ting, så det var han som måtte greie sjølve tilkoblinga. Ei stund så det ut til å gå bra, men så smalt det og et reint fyrverkeri sto om hue på Bosse. Han kom baklengs ned på ryggen til Eirik og slo seg passelig stygt. Stigen seilte ned langsmed veggen uten å ta særlig skade av det, men den skrelte noe av det pene skinnet til Ørnulf. De samla seg sammen og ble nokså forundra over at alt lyset i hele gården var gått.

Bosses mor sto i butikken sin og ekspederte kundene i lyset fra ei fjøslykt, og for en gang skyld torde ikke Bosse gå inn og bekjenne sine synder. Men de gikk samla inn til den unge tapetser-mesteren som leide verkstedsrummet og satte ham inn i sakene. Først lo han så tårene trilla, og så lovte han og ordne opp for dem med tjærebånd og nye sikringer. Snart ble det lys i hele gården igjen, men etter å ha kikka litt på nyopplegget i grisehuset , sa tapetsermesteren:

- Nei, dere får greie dere med stearinlys.

Og dermed ble det.

KAPITTEL 12

Ørnulfs besteforeldre tilhørte ei frikirkemenighet og var sterkt troende, men han ble ikke særlig påvirka av det, for han mottok adskillig motgift under hyppige besøk hos sin ateistiske far i hovedstaden. Han så med største mistro på de omreisende emissærer som til stadighet la seg inn hos besteforeldrene og la beslag på det rommet han pleide å sove i. Da måtte Ørnulf sove hos de gamle og det var han ikke så glad for. Den emissæren det sto mest glans om het Lundegård. Det ble alltid stor tilstrømming til lokalet når hans navn sto på plakaten, og aldri var sukkene så tunge og øynene så våte i menigheta, som når Lundegård la fram sine vitnesbyrd.

Men Ørnulf lot seg ikke blende. Han hadde vel lest for mange detektivmagasiner til det. At Lundegård røyka sigaretter når han var på do, fant han snart ut, og han hadde ham sterkt mistenkt for flere og verre synder enn det. En kveld det skulle være møte på misjonshuset, mente han at tida

var inne til en grundig og avslørende undersøkelse av Lundegårds forhold, og han fikk Eirik med seg. For vitner var viktig, sa han.

Snedig som han var hadde han klart å lirke koffertnøkklene av knippet mens Lundegård sov middag før møtet. Mistanken var berettiget. Foruten flere pakker Akaba-sigaretter fant de ei halvtømt flaske Cognac og tre pakker Venus gummiartikler. Det var også mange brev, og de fleste fra damer landet rundt som elska ham av hele sitt hjerte og mere til. De fant også brev fra hans bekymrede kone i Trondhjem som ba så tynt om penger for ho og de sju barna trengte det så sårt.

I sin iver tømte Ørnulf begge de store koffertene. og golvet fløt av bønnebøker, stiveskjorter, sure strømpes, preventiver, traktater, drammeglass, salmebøker, kjærlighetsbrev, vinflasker og sigaretter. Det var da de hørte at noen låste seg inn av ytterdøra, og den sprøde kremtinga til Lundegård var ikke til å ta feil av.

De satt ille i det. Tid til opprydding var det ikke. Eneste mulighet var flukt gjennom verandadøra. Eirik kom seg sist ut. Han merka seg at de glosene som slapp ut av den forbausa predikanten ikke var helt verdig en herrens tjener, men det kunne han ikke tenke på i denne stunda. Det var bare å henge seg på Ørnulf i hans ville flukt gjennom hagen. De kom snart til den steile fjellveggen der de visste det var ei klove de kunne klatre opp gjennom. Ørnulf var nesten helt oppe da fotfestet glapp for ham. Han deisa ned og reiv Eirik med seg i fallet.

Lundegårds store, feite hender satta seg fast om nakkene deres og de ble rista grundig før han slepte dem tilbake til huset. Her kylte han dem bort i en krok i det værelset de nettopp hadde rømt fra. Og så låste han begge dørene. Stor og truende sto han over de to detektivene. De blanke svarte briljantinebølgene i håret hadde gått tapt i den ville jakta mellom busker og trær, og det smørete smilet som pleide å ligge om munnen hans var også vekk. De svarte øynene gnistra. Løpinga, og kanskje opphisselsen, hadde gitt de halvfeite kinnene litt rødfarge som faktisk pynta. Med lav truende stemme kalte han dem for "freakke smådjevler og tyvaktige lømler" og han foreholdt dem at det ikke bare var syndig, men også direkte straffbart å stjele nøkler og å ransake andre folks koffertter. Han skulle melde dem til politiet.

Eirik skalv som et ospeblad i vind, og hadde ikke rullegardinet vært nede, hadde han uten å nøle stuft ut gjennom vinduet. Ørnulf var også på gråten, men han var mer klar over hvordan stillingen reint forhandlingsmessig, var for dem. Han stamma fram at hvis han gjorde dem noe som helst, så ville han si allting til besteforeldrene. Da fikk Lundegård et betenkt og beregnende uttrykk i fjeset, og han slo et par slag fram og tilbake på golvet.

Så tok han opp ei pakke Akaba og bød fram. Men Ørnulf lot seg ikke lure, og sa at de ikke ville ha. Det var nok et godt stikk, for predikanten ble tydelig usikker, og etter en tenkepause sa han at han ikke skulle foreta seg noe, dersom de holdt helt tett om det de hadde sett i koffertene. Det ble de fort enige om, og Lundegård begynte å hive sakene sine tilbake i koffertene: Enda en gang forsøkte han en bestikkelse ved å si at sigaretter ikke var syndig. De kunne gjerne få et par stykker, men de avslo bestemt. Lundegård fant den boka som han hadde kommet for å hente, og så sa han att han skulle reise neste dag og at hvis han kom tilbake til byen så skulle han ikke ta opphold i dette huset. Han skubba hañ dem ut av rommet og skyndte seg tilbake til møtet.

De to snushanene gikk seg en tur opp i Brunskauen for å komme seg etter sinnsbevegelsen, og bakom en kampestein de kalte for "Hoppeklinka" satte de seg i lyngen. Ørnulf halte opp ei pakke Akaba, og de røykte to hver. Etterpå spydde de lenge og grundig og Eirik lovt seg sjølv at røyke, det skulle han aldri mer.

Menigheta som Ørnulfs besteforeldre tilhørte var ei frikirke, men medlemmene tilhørte statskirka. De var mest håndverkere og handelsfolk og andre brave borgere. I byen var det også flere andre menigheter utenfor statskirka. Disse hadde sine lokale ledere som også gjerne var fra håndverkerstanden, men de menige medlemmene kom mest fra de litt lavere samfunnssjikt. Sekter ble disse kalt, og særlig to av dem konkurrerte skarpt om de fattiges sjeler. Begge var altså i opposisjon mot statskirka og det var vanskelig å se at det var noe annet enn navnet som skilte dem. I begge var tungetale og helbredelse ved bønn vesentlige deler av virksomheta, og fra begge gikk det fra tid til annen vekkelse ut over byen. Da kom unge og gamle som ellers ikke tenkte så mye på sine sjelers frelse på møtene på Avholdslokalet, eller hvor det kunne være og kasta seg nesegrus på golvet. Mens snørr og tårer flaut, og hjertesukk sank dypt inn i veggene, vregnte de sjelene sine og la syndene fram til småbyens beskuelse,

Den av sektene som kalte seg Shultsesekta kom med noe nytt et år. "Barnevekkelse" . Unger i alle aldre ble kalt eller lokka inn på møtene og etter sanger, bønner og påkallelser endte det helst med at de små brøyt sammen og lot seg "frelse". Det vil si, de la seg på kne og ramsa opp alle de syndene de kunne komme på at de hadde gjort i sitt liv. Seinere kunne de, hvis de var heldige, få en eller annen "nådegave". Denne var helst evne til å tale i tunger. Men det kunne også være evne til å helbrede sjuke ved bønn, og til og med evne til å helbrede blindhet.

Eirik og vennene hans tilhørte den harde kjerne som lot vekkelse gå seg forbi. Tre av jentene og en gutt i klassen deres var helfrelste, og de andre i klassen fikk daglig invitasjoner til å komme på kveldens møte. Et par ganger

hadde da også "grisehustrioen" gått på Avholdslokalet og sett forestillingen fra galleriet, og de mente det fikk greie seg.

Men en mørk høstkveld de tre satt kromme ved hvert sitt stearinlys og leste gamle detektivmagasiner, banka det på døra. Det var Elmer som kom. Elmer gikk i en klasse over dem og var en snill og fredsommelig gutt. Han var den fødte handelsmann og hadde bestandig noe han ville selge eller bytte bort. Mye av utstyret de hadde i grisehuset var skaffa til veie gjennom ham, bytta med andre ting en av dem kunne unnvære, eller for rede penger.

Men denne gang var det ikke handel om å gjøre. Han trengte hjelp. Mora hans hadde alltid tilhørt Shultssesekta. Alle de sju søsknene var "vekka" og nå hadde til og med den gamle, hedenske faren hans latt seg omvende. Elmer lå under dagelangt og hardt press. Han måtte "gå på møte" i kveld. Det skulle holdes i verkstedet til snekker Fjeld. Kunne ikke grisehustrioen bli med å støtte ham? Etter noe betenkning la de detektivmagasinene fra seg og ble med, og på veien opp formante Elmer dem om at de ikke måtte la seg påvirke, uansett hva menigheta fant på.

- Dere skjønner. Det er bare tull alt samma, men det er smittsomt og farlig hvis dere merker at dere begynner å skjelve, så bare tenk på noe helt annet. Lokk øra for det dem sier.

Snekker Fjeld var en mann med mange sysler. Særlig var han dyktig til å spikre likkister, men nå døde ikke folk fort nok til at det kunne være et godt nok levebrød, så han lagde også andre ting i verkstedet sitt. I tillegg dreiv han med litt skraphandel og et ikke så uanselig hagebruk. Hele hans store familie var frelste og han sjølv var halvfrelst.

Det var dunkelt i verkstedet. Bare et par små lyspærer hang i glansgarnet sitt og prøvde å kaste lys over menigheta. Nesten tjue voksne og enda flere barn satt der det var plass på benker og kasser. Oline Trøkka spilte på gitar og sang falskt. Resten av forsamlinga satt med folda hender og senka huer.

De fire kløv opp på ei halvferdig likkiste som sto borte i et hjørne, og håpa på at ingen ville legge merke til dem. Elmer hviska til dem at det var et viktig møte. Sjølveste Shults hadde kommet med firebåten for å være med. Det var han som hadde grunnlagt sekta. Elmer pekte ham ut. En almindelig rund mann med et kulerundt hue som det var to trillrunde øyner i. Da sangen var slutt kløyv han opp på høvelbenken og vitna om hvor stor Gud var, og om hvor godt det var å være frelst, og hvor nær jordas undergang var. De fire på kista hadde hørt det før, og det gjorde ikke særlig inntrykk på dem. Men da han tro ned fra høvelbenken, gikk Elmers "tante Ovidia" bort til ham og hviska ham noe i øret, samtidig som ho pekte på dem.

Kuleøynene i kulehuet kneip seg sammen, og med gravrøst kom det:

-Kom frem I syndere, kom frem.

Alle huer vendte seg mot firkløveret, og de som var nærmest begynte og dytte og dra. Eirik tenkte at det var på tide å stikke av, men de hadde jo lovet Elmer hjelp. Helt fram til høvelbenken ble de skubba, og kulehuet sa:

- Se Venner! Vi har fire ufrelste midt iblandt oss.

Han slo kors i luften, og ropte:

- Knel med oss, og pris herren!

Dette var pinlig. Eirik skotta på de andre og så at de også var forlegne, og glodde i golvet. Bare Elmer så vaksomt på forstanderen som fortsatte:

-Vil dere ikke knele og be? Så skal vi be for Eders sjele. Hjelp meg venner.

Flere voksne kom til, og de fire ble mest løfta opp på den lange høvelbenken, og så ordna kulehuet forsamlingen så det ble to knelende barneringer innerst og en voksenring utafor dem. Tårene silte i høvelspon og sagflis.

De satt fint i det nå. Bosses violette bollekinner rysta, og Ørnulf var bleik om den smale nesa si. Eirik hadde den samme ekle kjensla i magen som når han ble hørt i noe på skolen som han ikke kunne. Han kikka på Elmer. Han var iallfall rolig. Det så ut som om han spekulerte på et eller annet. Shultse begynte å be:

-Store Herre. Hjelp oss å frelse disse dine fire fortapte får. La din ånds kraft strømme gjennom dem, så at også de kan bli dine barn.

Han hadde begynt med lav stemme som etterhvert økte i inderlighet og styrke, og hver gang han gjorde et lite opphold for å trekke pusten, stemte menigheta i med: "Hosianna", "Det er sant", "Å, ja, Herre", "Hjelp dem o Gud", og liknende ting.

Plutselig begynte Olav, som gikk i fjerde A, og tale i tunger, vilt og skingrende. En til stemte i, og så enda flere. Gamle Anna Person lå flat på golvet og sparka i krampe så høvelspona fauk. Ho ropte også, men det var på svensk.

- Knel ned og overgi dere til Herren, ropte kulehuet, og hele forsamlinga stemte i:

-Knel, knel, knel!

Ørnulf og Bosse holdt hverandre i handa, det var lett og se at begge var bevega. Eirik var mest redd, og da noen begynte å klamre seg til beina hans trakk han det til seg og reiste seg på benken.

Plutselig roper Elmer med høy stemme:

-Men Fjeld! Se der!

Han pekte på vinduet.

- Det er noen i pæretreet ditt.

Fjeld kom seg lynrapt på beina.

- Hvor? E're tjuer?

- Ja, ja, tjuer i hagan, brølte Elmer og dunka, Bosse og Ørnulf i ryggene.

Så gjorde han et byks over bederingene og skreik igjen:

- Kom, vi ta'rem.

Eirik hoppa etter og tørna sammen med Fjeld i døra. Han kasta et blikk over skuldra og så at Bosse og Ørnulf også var på rømmen. Alle storma mot peretreet, men der var det ingen å se. Da ropte Elmer igjen.

-Se, dem er nede ved bekken nå.

Fjeld stupte utfor skråninga med Eirik, Bosse og Ørnulf i hælene, men tjuene var vekk. Det var effekten fra bønnemøtet også. De pusta liksom så lett allesammen og syntes det var deilig å være ute i den frie lufta igjen. De tok seg opp til Elmer som hadde blitt igjen der oppe ved pæretreet.

- Dem slapp nok fra dere, sa han.

-Jeg hørte at dem fløy gjennom hagan te Knutsen. Men du Fjeld? Er det ikke best at vi blir igjen her og passer på ei stønn.

- Jo, gjør det, kvekka Fjeld. - Dere kan godt ta ei pære hver.

Han skyndte seg tilbake til møtet, for det var nok best og se litt etter der også. Noen ganger, når ånden riktig slapp seg laus i menigheta, kunne det gå nokså vilt for seg.

De fire gikk tilbake til Grishuset . Elmers knickersbein var godt lasta med fine pærer. Bosse var litt skjelven ennå.

-Jeg var nære på å bli frelst gett, tilsto han.

- Jeg så det, sa Elmer. -Derfor måtte jeg finne på noe.

KAPITTEL 13

Ørnulf og Eirik slentra hjemover etter endt skoledag. Det var på slutten av det sjette året de gikk nå, og særlig Ørnulf hadde blitt lang og slåpete i den siste tida. Han kikka skrått ned på Eirik og sa:

- Vi kommer ikke tel å gå sammen på sko'ern til neste år. Jeg ska fløtte te faren min og stemor, og du kan arve jobben min hos a Lussi.

Eirik ble både lei seg og glad. Han visste at han kom til å savne Ørnulf, men var glad for utsikten til å få fast jobb.

- Haru spørt a? - Nei, men det går i orden, så klart. Du har jo vært vikar, Jæ ska spørre.

Eirik plystra en lang tone . Tenk seg det. Fast jobb hver ettermiddag fra klokka fire til seks, og fra tre til seks om lørdagen. Førte øre hver almindelig dag, og ei hel krone om lørdagen. Det ble tre kroner hver eneste uke. De to kunne han betale hjemme og den ene kunne han beholde. Det var fine greier.

Eirik tenkte også på at med Ørnulf forsvant den absolutt flinkeste i dette skolekullet. Sjølv hadde han utvikla seg til å bli litt av en streber i løpet av dette siste året. Alt hadde liksom gått bedre for ham. Bare Ørnulf og Aud var flinkere i klassen og kanskje et par av jentene i paralellklassen.

Ørnulf hadde rett. Han arva viserguttjobben i Skredder og Herreekviperingsforretningen Georg Nygren. Nåværende innehaver Luzzie Nygren. Av alle kalt Lussi. Han skulle tiltre dagen etter Sankthans. Fra sine korte vikartjenester og fra de mange ganger han hadde tusla med Ørnulf visste han godt hva det krevdes av ham i jobben. Det var først og fremst å bringe ut dresser og annet tøy til kundene, gå vanlige byærender, kjøpe småting til Lussis husholdning, bære inn koks og ved og holde fyren i gang i ovnene, gå med regninger om fredagene, feie hele fortauet og halve gata en

gang i uka og annet forefallende arbeid. Han visste så godt at Lussi var ei tørr og pirkete dame, men at de to skredderne på verkstedet var greie.

Det var Ottar og Aksel, og de satt på hver sin benk med korslagte bein under rumpa, og sørger for at byens besteborgere fikk pent og moteriktig tøy på kroppene sine. De tygga skråtobakk hele dagen, og på golvet midt mellom dem sto det ei svart spyttebakke til felles benyttelse. Eirik var imponert over deres treffsikkerhet, og han hadde ikke noe imot å løpe ut i gården og tømme når det ble høyvann i bakka. Ottar var gammel og litt for glad i bakkøl, hvilket Lussi i høyeste grad mislikte. Men ennå mer mislikte ho at Aksel kjøpte mer enn en pakke Switsen om dagen, for han var hennes samlever, og skråtobakk kunne ho ikke fordra. Det skulle snart vise seg at den mest vriene delen av jobben var og få smugla disse lastefulle tingene inn på verkstedet uten at Lussi kom under vær med det. Skråtobakken var det ikke noe problem med, så snart han fikk lært seg å se Lussi rett i de grønne øya og si nei da ho spurte om han hadde blitt bedt om og kjøpe med seg sånne lastefulle ting . Det var verre med ølet. Å få med seg ei helflaske gjennom butikken og inn på verkstedet, skjult under tøy som skulle til pressing eller reparasjon, kunne somme tider være vanskelig.

Dresser skulle bringes til kundenes hjem uinnpakka, båret på venstre arm. Buksa innerst, deretter vesten og så jakka. Han skulle ringe på kundens dør eller banke bestemt, men ikke lenge. Og når det ble lukka opp skulle han si: -Jeg skal levere dette fra Georg Nygrens Skredderi.

Når det var gjort skulle han trekke seg to skritt tilbake og si:

-Adjø.

Og så vende om og gå uten og nøle, og uten og se ut som at han venta å få drikkepenger. Alt dette visste han jo så godt fra før, men Lussi gjentok det mange ganger og øva med ham hele den første ettermiddagen.

Fredagene gikk helt med som regningsbud, og det ble mye flying og lite utbytte. Best gikk det på skofabrikken når han møtte opp med det samme de hadde fått lønningsposene utdelt. De fleste betalte de avdragene som de hadde blitt enige med Lussi om. Men ellers var det lite å hente, bortsett fra beklagelser og litt småkjefte. Bare fru Christiansen i Fjella kunne finne på og lange ut en ørefik, men det visste han om, og var kvikk nok til å hoppe unna. Aldri oppnådde han å få en øre hos fru Christiansen.

Antonius Lyse, som ekspederte fisk i Samuelsens Fiskebasar, var heller ikke den som likte å gi fra seg kontanter for tøy som for lenge siden var utslitt. En Gang i fjern fortid hadde han klart å få seg ett sett dongeri-tøy på krita. Sum kroner 27,00. Regninga, gulgrå av elde, og full av fiskeskjell hadde for lenge siden gått i fire deler etter brettene, men var limt omhyggelig sammen

med forsterkninger bakpå. Det var i en av Eiriks fotgjengeres tid betalt to avdrag a' kr 2,00. Rest nå kr 23,00. Da Eirik på sin ukentlige tur møtte opp med det medtatte papiret lille julaften og leverte det for 26. gang, for sitt vedkommende, var Lyse i ekstra godt humør. Han tok en femkroneseddel opp av sin store pung og ga den til Eirik og sa:

- Denne her skal du ha. Det har vært så hyggelig med besøkene dine alle disse fredagene, men husk, den er til deg. Ikke til Lussi. Men hils ho så mye. Til neste år kanskje det blir litt til henne også.

Så gliste han og ga rekninga tilbake.

Men hos Generalagent Gunnar Grimsgård var det bare jammer. For fire år tilbake hadde Generalagenten fått sydd seg en smoking til kr 285,00 så der hadde nok Lussi vært litt lettsindig. Men fru generalagenten betalte da avdrag med ujamne mellomrom. For det meste var de på kr 1,00 men det kunne også være på kr 2,00, og sukket som hørte med var da dertil dypere. Da Eirik overtok var gjelda kommet ned i kr 223,00 og det var hefta fire regningsblader bak det opprinnelige papiret for å få avdragene med.

Far til Magnus Magan hadde også stifta skreddergjeld. Dengang hans svigerfar skulle begraves hadde han fått pressa opp den gamle blådressen sin, og for det mente Lussi at han skulle betale kr 12,00. Men Martin Magans far kunne ikke forstå at en sånn omgang med et strykejern skulle koste noe. Iallfall ikke mer enn de to kronene han hadde avdratt for lenge siden. Eirik undra seg stort over dette med å kjøpe på kreditt. At folk ville gjøre sånt.

Eirik var fornøgd med lønninga han fikk, og i tillegg til den vanka det også en god del drikkepengar. De fleste som fikk braßt en flunkende ny dress fram til døra av en bukkende visergutt fant iallfall fram en femtiøring, og de som hadde fått reparert eller pressa opp dressen sin ga fra seg en tjuéfemøring. I uka før jul fikk han fire ganger lønna si i drikkepengar. Det var han glad for. Han visste at det til neste år var godt å ha en reserve, for seinhøstes skulle han delta i finansoperasjonen konfirmasjon.

Det året vokste Eirik mye. Han ble luta lei av å høre nabokoner og

andre floksle: "Nei hvor stor du har blitt" eller "Du verden som du vokser", og sånt vås. Heldigvis var det ikke bare i størrelse han utvikla seg. Han var godt klar over at strebinga hans det siste året hadde brakt ham over på den såkalt "flinke siden" i klassen, og riktig eller ikke, så ble han av den grunn mer respektert av medelever og lærere. Og helt sikkert var det at det ga sjølvtilit. Stort sett var han nå kvitt den usikkerheten som hadde holdt ham nede helt fra dengang da faren forsvant og han ble mobbeoffer i en ny skole. Men på et punkt var han like umulig. Sjenansen for jenter hadde ikke gitt

seg, men om mulig, blitt ennå verre. Kristil hadde flytta fra byen i femte klasse så han hadde ikke lenger henne å rødme for. Men det kom nye jenter som han beundra i hemmelighet, uten at han noen gang torde si et ord til dem. Den siste kom flyttende fra hovedstaden midt i sjette klasse. Ho het Mari og var lita, rund og litt hjulbeint. Det kølsvarte håret var klippa kort og den rette panneluggen nådde nesten de to tindrende blå øyne. I det ovale ansiktet satt ei rett og passe lang nese og en bare litt for stor munn med ryddige tenner i. Mari var blid og snill og den eneste jenta i klassen som hadde former.

Til alt uhell bodde Mari like i nærheten av Eirik. Så nær at han kunne stå bak gardinet og beundre henne når ho satt i hagen foran det lille hvite huset og spiste i sommermånedene. Eller når ho satt der og sydde eller gjorde lekser. Mari var litt selskapsjuk og ville gjerne ha kontakt med en i klassen som bodde så nær, og i begynnelsen kom ho ofte for å spørre hva de hadde i lekser til neste dag. Rød fra håret og ned til skjortekragen og med et lukket ansikt svarte han kort og avmålt hva de hadde, og ble så bare stående og glo, forlegen og hjelpelaus. For å lette ham kunne ho finne på å spørre om hva de hadde spist til middag, eller om han visste om noen steder det var blåveis. Men det korte svaret: "Fiskeboller", var det ikke mye glød i, og han visste ikke om noen blåveissteder. Så gikk ho, og han kunne bare stå der bak gardinet og se etter den nette skikkelsen og stille småbanne over sin keitethet. I begynnelsen sto ho også ofte nede på hjørnet og venta for at de kunne ta følge til skolen. Det minna ham om Ingeborg der inne på Nesodden for en evighet siden, men han kunne ikke hjelpe for det. Aldri om han torde gå ned så lenge ho sto der. Så sneik han seg heller ned et av de andre smugene, og håpa på å treffe en eller annen gutt, for så var det lettere å snakke hvis de råka på henne i Jørnsebakken.

Mot slutten av det siste skoleåret ble det litt spennende. De skulle ha avgangseksamen og den foregikk i gymnastikksalen under streng bevoktning.

Noen av guttene diskuterte likevel mulighetene for fusk, men det interesserte ikke Eirik. Han visste godt at han kom til å greie seg bra. Nå som Ørnulf ikke var i klassen, var de bare Aud og et par fra paralellklassen som kunne strides med ham om den beste hovedkarakteren. Men Aud måtte han se som sin jevnbyrdige i de fleste fagene, og så hadde ho også en pen og pyntelig håndskrift. Til gjengjeld burde han vel få litt bedre karakter enn henne i historie og i geografi, men i de fagene var det klasselæreren som var enerådende med karaktergivingen.

Mens de fleste av kameratene løp på do med rennemage og åt opp det som var igjen av negler på fingertuppene, gjorde Eirik prøvene ferdig i ro og mak. Det sto heller ikke så mye på spill for ham som for de fleste andre, for

de skulle prøve å komme seg på middelskolen til høsten, og der kom de ikke inn uten et brukbart vitnesbyrd fra folkeskolen. Det kosta tretti kroner måneden og gå på middelskolen, så for Eiriks vedkommende hadde det aldri vært på tale.

Så kom dagen med den høgtidelige avslutningsforestillingen der papiret for de sju lange skoleårene skulle deles ut. Med nystrøkne bluser og kortbukser med knivskarpe presser, velpussa sko og vannkjemma hår, samla guttene seg i småklynger langsmed det høye grå plankegjerdet. Jentene i sine fineste kjoler og hår som det lukta varme krølltenger av, holdt seg mest foran døra til gymsalen der det skulle foregå. Det var varmt og sola skinte på rettferdige og urettferdige. Den skein på Eirik også. Han snakka med Tom fra A-klassen og Ottar om deres ferieplaner, men kikka i smug over på Mari. Ho hadde blendende hvit kjole på, men hadde heldigvis latt håret være glatt. Det ville også vært en dødssynd hvis de hadde lagd krus og krøller i det pene håret, tenkte han.

Da det tok til å strømme mødre og små og store søsken inn i gården, ble de bjørkelaupryda dørene slått opp. Nervøse mødre hilste pent på surt smilende lærerinner og alvorlige lærere, før de fant seg en plass på de harde trebenkene. Lærer Beverdal vifta med en pinne foran en ungeflokk som sang at Nordhavet brusa og at Maridalen var vakker, og så holdt rektor en slags syttendemaitale og slutta med å si at Vitnesbyrdene ble utdelt i alfabetisk orden og at bare hovedkarakterene ble opplest. S er langt bak i alfabetet, men Y er enda lenger bak, tenkte Eirik. Aud het Yggeseth til etternavn.

Oppropet begynte og elevene måtte fram til podiet og hente lappen sin. Alle bukka eller neide, og takka pent, om det var noe å takke for eller ikke. Her var den laveste delingssummen best. De fleste lå fra 1,75 til 2,25 og noen få helt nede på 3,00. 4,00 var strykkarakter, og så skulle eleven gå om igjen, men sjølv de svakeste skar klar av dette tallet i avsuttningssklassene for lærerne ville nok nødig ha dem gående i det uendelige.

Bosse fikk 1,75 og var godt fornøyd med det. Alle lærernes "gullgutt", Lille-Gunder fikk 1,50 og var ikke fornøyd. Asta neide pent for 2,75 og Jakob bukka nesten i gulvet for 2,00. Hans fra A-klassen fikk 1,75 og salen klappa da A-klassingen Tom litt brydd tok imot vidnesbyrd pålydende 1,25. Mari Stang ble ropt opp og hadde en svak rødme i kinnene og kniksa for 1,75. Nå var det nok bare to, tre til og så

-Eirik Stormo!

Han skvatt opp og trippa framover. Mora smilte og søstra dytta ham oppmuntrende i ryggen. Han visste at han var flinkere enn Lille-Gunder,

men neppe så god som Tom fra A-klassen. Rektor kremta og så på papiret, takka for samværet og leste 1,50. Det stakk i Eirik. Så ble han nok ikke B-klassens beste som han hadde håpa på. To, tre til med passe gode karakterer ble lest opp og så Aud Yggeseth. Bleik og tørr og til og med med kvit kjole vrikka ho seg fram. Rektor sa gratulerer før han leste 1,25 og føyde til at ho var B-klassens beste.

Eirik svelga og svelga og glemte nesten å reise seg da de skulle synge at Fjordene blånes etter forestillinga og da de andre strømmma på og gratulerte ham ute i skolegården måtte han kjempe seg til å se glad ut. Men inne i seg visste han godt at resultatet var rettferdig nok. Aud var noe flinkere enn ham. Det hadde vært bare flaks, dersom han hadde lagt seg foran henne. Likevel var han småsinna på seg sjølv og på skolen, og syntes at jentene var tåpelige da de kyssa skoleveggen. Den dumme blågrå veggen.

Søstra tok vare på vitnesbyrdet for at han ikke skulle skrukke det til, og for å blære seg med det til venninnene. Bra for ham, for han hadde nok å slepe på. En beisa taburett som han hadde lagd på sløyden og en hel del bøker som han kanskje kunne selge. Og de sure gummiskoene han hadde hatt stående i skapet i forrommet til gymsalen. Eirik kom i hug den aller første dagen på skolen og kikka seg om etter Hans. Der sto han borte ved fontena og vinka. Eirik ble glad igjen og løp bort til ham.

- Husker du, sa de i kor, og så lo de begge to.

- Jammen va're et fin pappir du fikk, roste Hans . -Synd atte du ikke ska begynne på middelskoern. Jeg har fått halv friplass og skal begynne. Sammen gikk de sørover og visste at et livsavsnitt var endt.

KAPITTEL 14

I likhet med andre 14-åringer ble Eirik innskrevet for presten i rett tid. Noe annet hadde heller aldri vært i tankene verken hos ham sjølv eller hos mora og søsknene. Riktignok visste de at den yngste dattera til Carl Forbud for noen år siden plent hadde nekta å la seg konfirmere, fordi ho syntes det var noe hykleri og tull. Men det var da også en av de største skandaler småbyen hadde opplevd i dette århundret. Og at ho med sitt innfall, for all framtid

hadde avskrevet seg borgernes aktelse og himmerikets gleder var det ingen tvil om.

Det var stadig den samme som var prestemann i byen. Han hadde ikke forandra seg mye siden den gangen for evigheter siden da Hans og Eirik fikk sitt livs første biltur sammen med ham. Bare sjelden hadde Eirik sett ham i de mellomliggende åra, og det var de gangene han brått og uventa dukka opp i skoletimene for å forvise seg om at lærerne gjorde plikta si ved å gi barna en kristelig oppseding. Eirik hadde en følelse av at lærerne ved de besøkene ble litt ille til mote, men en av elevene pleide å bli sendt avsted for å hente en pinnestol til presten, og så satte han seg ved koksovnen og smilte og glinsa som ei sol. Men ei sånn sol som ingen varme ga fra seg.

Forberedelsene foregikk i kirka og der skulle de møte klokka ni hver tirsdag. Da hadde kirketjeneren vært der og fyra opp i de to kolossale, runde ovnene, og han gikk til andre sysler da de unge kom. De visste da at de kunne bruke en drøy halvtime til å se over de bibeltekstene som skulle gjennomgås, men det var det få som hadde sans for. Henimot klokka halv ti kom "Kross" farende. Det var prestens svarte fuglehund, og den var like skjør og vimsete som fuglehunder flest. På disse tirsdagene var presten sporty og gikk på beina sine til kirka. Konfirmantene visste at når "Kross" innfant seg, hadde de bare snaue ti minutter på seg til å komme til ro. De syntes det var greit med dette hundevarselet, for ofte gikk det nokså vilt for seg. Jentene var i den aller verste fnisealderen, og blant guttene var det intens kniving om deres gunst.

I en sånn ventetide tok Tjukken og et par av hans disipler seg inn i sakristiet og drakk opp to og ei halv flaske altervin som sto der. Det kunne til nød gått upåakta hen, men de dro også med seg alt "Kødet" ut i kirka og delte gavmildt ut til alle som ville ta imot det, og det smulte så forskrekkelig at kirka ikke så ut. Eirik fikk også en bit. Han syntes det smakte litt muggent og det klistra seg sånn til tenner og gom at han spytta det ut med det samme. Uheldigvis var "Kross" litt seint på det den dagen, eller prestemannen litt tidlig. Iallfall nådde de ikke å få rydda opp før han sto der i døra. Og det ble den første balladen. På død og liv ville presten vite hvem som hadde forgrepet seg på den hellige nattverd, men det var det ingen som visste. Ikke engang de tammeste av konfirmantspirene hadde sett hvem som kom med sakene, men mest hvilte mistanken på Tom. Gang på gang kom presten tilbake til ham og så ham dypt inn i øynene.

- Var det allikevel deg Tomas?

Og Tom svarte trassig:

- Har jeg sagt at det ikke var meg, så er det ikke meg.

Han kunne også si det med en viss vekt, for han og Eirik hadde hele tida sittet på bakerste benk og pugga salmevers. Tom hadde ikke engang smakt på "gomkaka", for faren hans hadde vært tannlege og lært ham at det ikke skulle spises noe mellom måltidene. De to timene den dagen gikk med til forhørene, og ettersom det ikke kom noe ut av dem, måtte straffa bli kollektiv. Alle hadde å møte i annekskirka førstkommende søndag. Den lå seks kilometer oppe i bygda.

Det gikk det også. Tom spurte Eirik om de ikke skulle slå følge oppover, og det ville Eirik gjerne for han likte Toms måte å være på. På skolen hadde de gått i hver sin klasse og bare stundvis hatt noe med hverandre å gjøre. Toms familie ble regna for å tilhøre "de fine", men det hadde ikke Tom fått noe mén av.

På den lange veien diskuterte de tro. Eirik var troende. Tom var sterkt tvilende. Han hadde en onkel som var ateist, og han forklarte så godt han kunne hva en ateist var for noe. Eirik visste godt at Carl Forbud og hans nære venner var sinte på prester og på kirka, men de trodde da vist på Gud. En ateist gjorde altså ikke det. Tom mente at ingen kunne vite om det var noe liv etter døden, men det mente Eirik at det måtte være, uten at han kunne komme på noen brukbare argumenter for hvorfor det måtte være det.

Men en ting var de enige om og det var at dersom det var en Gud, så tok han det ikke så ille opp det der i kirka sist tirsdag, for han hadde sørga for at det var et ualminnelig godt vær til straffemarsjen. Sola skein så det dampa fra de høstpløyde jordene, og det lukta godt fra fjøs og staller de passerte på sin vei. Eirik tok skoene av for å spare på sålene, og Tom tok også skoene av

fordi det var sunt å gå barbeint. Omtrent midtveis kjørte presten forbi dem og tuta muntert i hornet som hilsen. De tenkte at de kanskje var litt seint ute, så de småløp de siste kilometerne og nådde akkurat fram til inngangssalmen.

Eirik forsøkte å høre etter hva presten sa i prekenen, og tenkte at det nok var hans egen skyld at han ikke fikk noen sammenheng eller mening i det han hørte. Tom huka seg ned bakom en benk og løste matematikkoppgaver, for han hadde begynt på middelskolen.

Hjemveien la de over noen skogteiger hvor de fant to luer fulle med noen gule sopper som Tom kalte for kantareller. Han sa at de smakte godt når de ble stekt i smør og surra i sur fløte, og Eirik kunne da gjerne bli med hjem og smake. Det ville han gjerne. Mora til Tom så ut som ei litt stor jente enda ho hadde tre andre unger også. Ho rensa soppene sammen med dem og stekte dem gyllent brune. De ble servert i små fine kinesiske skåler. Eirik syntes det smakte rart, men litt godt også.

Det var helt annerledes hos Tom enn i andre hus som Eirik hadde vært inne i. Det var store tepper på golvene, og på veggene hang det malerier. Etter at de hadde spist soppen gikk de inn i den største stua, og mora satte seg til et klaver og spilte et par valsemelodier. Og så hadde de det aller nyeste nye. De hadde en radio. Eirik fikk lov til å ha høretelefonene på, og liksom langt borte kunne han høre musikk. Sjølv sagt hadde han hørt om det før. Dette med at lyder, talespråk og musikk kunne ride på et slags usynlige luftbølger og gå milevis gjennom lufta så helt utrolig fort. Nå hadde han sjølv hørt det.

En annen kirke-tirsdag gikk det også nokså ille, og denne gangen var det virkelig Tom som var den hovedskyldige. Og litt Eirik også. De to hadde lagt veien over kirkegården, for Tom hadde lovet mora si og legge noen grankvister på farens grav. På ei gravstøtte satt det ei gulbrannete hukatte og slikka seg. Den var snill og kjælen og Tom tok den i armene og bar den med seg inn i helligdommen, for at den kunne snuse opp noen kirkemus, som han sa. Det kunne den visst ikke, men da de fikk se "Kross" utafør, så åpna de døra for den også, og da utarta det seg et selsomt spill i kirka. Ei vill jakt rundt og rundt. Over og under benker, over alteret, opp på prekestolen der katta kasta seg utfor og for opp på galleriet og over orgelet og ned igjen og i vill fart mot Moses og Aron og de hellige tre konger. Alle steder var jaktmark. Hunden glama og katta freste. Guttene heia og jentene hvinte. Da sto han i døra, prestemannen. Han var bleik og stum. Hunden fikk han snart under kontroll. Den hadde et klor i det ene øyet, men det så ikke så farlig ut.

- Hvem hadde tatt inn katten? Og hvem hadde latt "Kross" komme inn?

Se det var det ingen som visste. Så skulle det vel bli to stive timer med forhør igjen da. De satt der i fem rekker, og en for en ble de granska av de grumsegrønne presteøynene. Helt inn i sjelenes bonn kunne de se.

- Var det deg? Var det deg?

De fleste så til side og hviska sitt nei. Tom og Eirik satt ytterst til venstre på bakerste benk så de ble spurt til sist.

- Var det deg, Eirik?

Eirik svelga to ganger og sa

-Nei.

Da trakk presten et dypt sukk og stirra lenge på Tom før han sa:

- Så var det altså deg, Tomas.

Han sa det med bedrøvelse og visshet i stemmen. Tom så presten rett inn i øya og svarte med et motspørsmål:

- Tja. Det er jo meg som gjør alt som er gæli i denna kjerka. Er e ikke det a?

Presten bedyra at det hadde han slett ikke sagt eller ment, men han kunne ikke confirmere Tom dersom han satt i kirka og løy.

- Samma for meg, sa Tom. Men det derre må du snakke me morra mi om. Det er ho som vil at jeg skal confirmeres.

Et sånt svar var nok ikke presten forberedt på å få. Han ble tydelig forvirra og begynte på en ny spørreunde. Men denne gang tok han rekkene den andre veien uten at resultatet ble annerledes. Så var det ikke annet å gjøre denne gangen heller. De mange måtte lide for de få, og noen originalitet i straffeutmålinga kunne ikke presteres. Førstkommende søndag skulle de igjen på utmarsj til annekskirka.

Tida var omme og de slapp for å bli hørt i de vanskelige salmeversene.

- Ere ikke rart atte han som er prest syns atte det skal væra ei straff å gå i kjerka? spurte Tom da han og Eirik gikk hjemover isjen.

Midt i forberedelsestida ble jentene og guttene bedt om å komme til hver sin tid på neste tirsdag. Jentene skulle komme halv ni som vanlig, men guttene skulle først komme klokka halv elleve. Flokkene møttes i kirkedøra. De fleste jentene fniste, men ville ikke ut med hvilke alvorsord de hadde fått. Men guttene visste det så vel fra de foregående årskullene konfirmanter. Det var deres seksualliv som skulle vrenses ut av dem denne dagen, og det gjaldt bare om å være sta dersom man syntes at det var en privatsak.

De ble samla på noen få korte benker foran prekestolen og etter ei kort bønn fikk de vite at de alle var store syndere. De synda ofte og stort. Han visste det. Djevelen hadde et fast grep om hver eneste av dem. De visste godt hva han mente, ikke sant? De var bundne til slibrige tanker og de onanerte. Et dødens frø var sådd i dem alle sammen, og de besmitta seg sjølv. Men, ennå var der et håp. De skulle bare komme til ham og bekjenne, så skulle de sammen be så de fikk kraft til å motstå denne forferdelige kjødets lyst. Nå skulle han gå inn i sakristiet, og så kunne de komme inn til ham, en av gangen, for det var lettest på den måten.

- Vi begynner med første rekke fra høyre.

Eirik pusta letta ut, han satt på bakerste rekke til venstre. Kanskje han ikke rakk og komme gjennom alle idag. Noen hadde kanskje mye å bekjenne?

Lille uskyldige Edvard satt ytterst til høyre på den første benken og han så ikke glad ut da han tusla mot sakristiet. Han ble der lenge, men omsider kom han da ut igjen, nesten vaklende. Han hadde alltid hatt vondt for å holde tårene tilbake når det røynta på, og det kunne sees på ham at dette hadde vært en hamper omgang. Han var sønderknust, og de andre forsto at det ikke nytta og pumpe ham for opplysninger om hva de hadde i vente. Men nestemann inn var Tjukken, og han kom lattersprengt ut igjen nesten med det samme. Han sa at han hadde blitt spurt om han onanerte når han var på do, og påsto at han til det hadde svart:

-Nei, der driter jeg.

Og da presten hadde spurt om han gjorde det andre steder hadde han bare blåneka, og så hadde han blitt sendt ut. Uheldigvis for presten satt det bare harde negler på den første benken. Ingen av dem innrømma noen ting, og kjefte-Lars fra Nordstranda sa at han hadde stilt presten motspørsmål av samme slags istedet for å svare, og da hadde presten blitt sinna og sendt ham ut. Kanskje det var noe sant i det han beretta. Iallemfall så det ut som at prestemannen hadde funnet ut at det ikke var noe håp for dette kullet guttekonfirmanter, for han oppga eneutspeerringa og holdt isteden en dommedagstale som bare de aller sterkeste av dem gikk uberørt av. Eirik var glad for at han satt ved siden av Tom. Han satt der så rolig og studerte presten, og av og til noterte han noe på salmebokpermen. Ting han ville diskutere med onkelen sin, sa han.

Men konfirmasjonsforberedelsene var også mye annet enn salmevers og dommedagsprekener. Hjemme var det endeløse diskusjoner om klær og mat og om hvem som skulle bes til gildet. Om hvem som kom til å gi gave og hvem som ville slippe fra det med et telegram. Særlig var de opptatt av hva hele konfirmasjonen ville komme til å koste. Eirik sjølv deltok lite i disse diskusjonene. Som nr. fire i rekka hadde han oversikt over stillinga, og hadde for lenge siden funni ut at hele operasjonen var lite interessant finansielt sett. Alle hans sparepenger ville gå med til blådressen, skoene og maten. Men om ikke alt slo feil ville han få det igjen i form av kontantgavene fra familie, naboer og andre kjente. Dersom ikke for mange fant på å komme med slips, mansjettknapper og andre helt unyttige ting, ville det trolig bli et lite overskudd.

Familiefesten grudde han seg oppriktig til. Det var farens søsken og de feite barna deres som skulle komme. Plassen i stua tillot ikke flere, så mors søstre skulle komme i jula i stedet, hadde de sagt. Rett etter sommerferien hadde faster Henryette vært på besøk og ho hadde ymta om at de denne gangen nok skulle klare og få faren hans med. De hadde ikke sett ham siden Eirik gikk i annen klasse, og han så ikke med noen forventning fram til det møtet.

Som ansatt hos ho Lussi måtte han innrømmes rabatt på konfirmasjonsdressen, hanskene og stiveskjorta. Det ble dyrt nok likevel og han nekta plent å kjøpe hatt. Dette komiske hodeplagget som både store og små konfirmantspirer ble trua til å skaffe seg. Dag etter dag gikk med endeløse diskusjoner om hatt/ikke hatt og andre detaljer. Søsteras argumenter for hatt var blant andre: -Alle andre har hatt. -Det hører med til konfirmeringa å ha hatt. - Det er tegnet på at du er voksen.

Eirik visste at han ikke var voksen og hadde ikke noe brennende ønske om å være det heller. Det endte med et kompromiss. Han skulle ta den hatten som bror Jan Fredrik hadde måttet kjøpe til sin konfirmasjon to år før, og brukt den ene dagen. Siden hadde den ligget i skapet uti gangen. Den ble henta fram og børsta støv av, og Eirik lovte og ta den med og bære den i handa, men på hue ville han ikke sette den. Men Jan Fredriks kappe kunne han gjerne ta på seg hvis det regna. Tom og Eirik hadde blitt enige om at de skulle gå den korte vegen til kirka på konfirmasjonsdagen, og det ble litt ballade om det også. Både søstra og mora sa at han skulle spandere drosje, for det var "fint". Til det kunne jo Eirik hevde at mora til Tom syns at det var i orden at beina kunne brukes til så kort en veg, og ho hørte vel til de fine?

- Jo, sa søstra. -Men du må da begripe at dem fine kan gjøra som dem vil , fordi dem er fine.

Eirik sa ikke mer, men forsto at han nok hadde mye å lære om fint og ufint.

Så kom den desembersøndagen de hadde ståka så lenge for. Guffen og grå. Mor Stormo hadde vært oppe det meste av natta og vaska og skrubba huset så ikke svigerinner og svigermor skulle ha noe å sette fingrene på. Nå løp ho rundt å ordna til med svinesteika og kål og hva det ellers hørte med til et stort etegilde.

Det var Helene som spjåka ham ut med den kvite stiveskjorta med mansjettknapper i ermene, og slipset med den store knuten. Blådressen med dobbelt spent knapping i jakka og en idiotisk vest under, buksa med seler og en press så skarp som en kniv nådde nettopp ned til de svarte lakkskoa. Håret klinte ho inn med noe illeluktende olje og delte det i en rett skill på den høyre siden. Aldri før i sitt liv hadde han følt seg så dum, men han trøsta seg med at kameratene hans vel ikke hadde det stort bedre. I drosjestriden hadde han også delvis måttet gi etter for familiepresset. Drosje til kirka, og så kunne han få lov til å gå hjem igjen.

Alt kvelden før hadde presangene begynt å strømme på. Gudmora hans, ho tante Anne, hadde kommet med kam og børste med "liksomsløv-holder", og tre forskjellige naboer hadde kommet med mansjettknapper. Ennå verre var

det at noen av slektningene på Nesodden sendte blomster og telegrammer. Han kom til å se litt mørkt på det, men så dukka det opp noen som bare la fra seg en konvolutt. Han hadde kikket i dem og sett at det var både gule og blå sedler, så ennå var det muligheter for at regnestykket skulle gå opp.

Rett før han skulle gå ned til drosja kom Østermann slengende med ei sjølvgjort ruse på nakken. Den skulle Eirik ha. Han grov dypt nede i lommene.

-Tvi, tvi med rusa Eirik, og her har du to kroner som du kan kjøpe deg svisker for.

Eirik ble hoppende glad. Han visste at Tom hadde fått en hvit robåt i konfirmasjonsgave av sine rike onkler på Vestlandet. Nå kunne de sikkert ro utpå og sette rusa på passelig dypt vann.

I kirka var det stappfullt av folk. Av Eiriks familie var det heldigvis bare Helene og lillebror som var tilstede, for mora måtte være hjemme og ta imot gjestene, og de to eldre brødrene gikk ikke frivillig såne steder.

Konfirmantene ble stilt opp i to halvringer. Guttene så sjenerte på hverandre. Og jentene så beundrende på hverandre. Eirik svetta rundt halsen og nakken og sneik seg til å tørke vekk hårolja som tok til å sile nedover panna. Han var nervøs og blunka så det var plagsomt. Men endelig kom da prestemannen fram fra kirkas bakre regioner. Han var blid og smilende og så på dem med øyne så milde som vårbloomster. Idag ble det ingen refselsler og spørsmålene delte han ut med geistlig kløkt. Tjukken ble spurt om hvor mange apostler Jesus hadde og det var litt pinlig da det dro ut med svaret. Tjukken visste det jo så godt, men han hadde ikke venta og få det første spørsmålet, og dessuten var den fordømte skjortekragen så trang. Tom sto rett foran ham med henda på ryggen og gjorde et par raske fingertegn og Tjukken fikk grynta fram at det var tolv. Arnljot visste godt at det var tretti sølvpenge Judas fikk for jobben sin i Getsemane hage, og Dumme-Else svarte ganske riktig at den apostelen som fornektet Jesus tre ganger het Peter. Dermed hadde presten de tregeste unna og kunne gå over i mellomsjiktet med litt mere innfløkte spørsmål. Eirik ble bedt om å framsi troserklæringa og det gjorde han så fort og så lavt at det bare var de aller nærmeste som hørte noe. Men når presten sa: "Helt riktig, Eirik" så måtte vel kirkelyden tro det.

Noen av jentene fikk riktig vriene oppgaver, men løste dem med glans. Så preika presten litt igjen, og sa at det hadde vært riktig så hyggelig å få vært sammen med disse kjekke unge menneskene høsten igjennom, og han håpa på at samværet ikke tok slutt med denne dagen.

Orgelet bruste opp og forestillinga var forbi. De gikk ut av den breie døra og Eirik visste med seg sjølv at det ville bli lenge til han frivillig gikk inn av den igjen.

På hjemveien måtte han tåle litt kjeft av søstra fordi han hadde vært så nervøs, og fordi han hadde snakka så lavt i kirka, men han forsvarte seg ikke. Han var sulten og han lurte på hvordan det nå så ut på presangbordet. Den feite familien hadde kommet og de trykka ham i hånda og spurte om hvordan det føltes å være voksen.

Rundt spisebordet ble det ille trangt. Alle husets åtte stoler og nabokona, Huldass fire, var satt omkring det. Det hadde også gått bra dersom de som skulle sitte på dem hadde hatt normal menneskestørrelse. Men Henryette aleine fylgte sin stol og halvt inn på neste, og de andre nesoddingene var ikke særlig mindre kravfulle i breidda. Det gikk bare ikke, så Helene løp over til Hulda, og lånte et lite bord som kunne settes i forlengelse av spisebordet. Ungene skulle spise på kjøkkenet, unntatt Eirik, for det var hans dag. Det var det ikke noe å gjøre ved, men han ville mye heller spist den gode maten sammen med de andre på kjøkkenet. Det var iallefall bra at det ikke hadde blitt noe av at de skulle dratt faren hans med seg. Onkel C hadde ei flaske cognac med som han bød rundt. Også til Eirik, men han takka nei og ble støtta i det av mora si. Så snart han syntes han kunne, reiste han seg fra bordet og sa at han ville lufte seg litt på balkongen.

Hva var det han så? Så sannelig var det ikke Tom som rodde ut med den nye, hvitmalte snekka si. Om han bare torde? Men han visste at det ikke nytta å spørre. Men alle rundt bordet var blide, og litt fulle også da han smatt forbi dem. De kunne gjerne tro at han skulle på do. I bryggerhuset lå det noen gamle klær. Han fant både jakke som passa og ei bukse som nesten passa, så det var bare stiveskjorta og lakkskoene som kunne røpe at det var en konfirmant ute å gå. Ingen så at han smatt rundt hjørnet med Østermannsrusa på nakken.

Tom var ikke lenger ute enn at han kunne se Eirik's vinking fra brygga og han kom roende inn med det samme. Han hadde noe grastau liggende i vedskjulet til ho Hagar så de kunne sette rusa på ti favners dyp utafor "Bembarn". Etterpå prøvde de også agnfiske noe lenger sør, og fikk seg noen steiketorsker. I mørkinga tok de hjem. Eirik visste at det ville bli litt spetakkel for usømmelig opptreden, men det fikk han bare bære.

Lille Eirik
Fortelling av Håreik Storrud

Lille Eirik
Fortelling av Håreik Storrud